

ZGODOVINSKO POMEMBNA ZASEDANJA ZVEZNE LJUDSKE SKUPŠČINE IN LJUDSKE SKUPŠČINE SLOVENIJE

NOVI USTAVI SPREJETI

V NEDELJO JE ZVEZNA LJUDSKA SKUPŠČINA SLOVESNO SPREJELA NOVO ZVEZNO USTAVO SOCIALISTIČNE FEDERATIVNE REPUBLIKE JUGOSLAVIJE — TITO DOSMRNI PREDSEDNIK ZVEZNE REPUBLIKE — V TOREK JE LJUDSKA SKUPŠČINA SLOVENIJE SPREJELA NOVO USTAVO SOCIALISTIČNE REPUBLIKE SLOVENIJE

Beograd

To nedeljo se je Zvezna ljudska skupščina v slavnostnem vzdušju sestala na svoje zadnje zasedanje, ki se ga je udeležil tudi predsednik republike maršal Tito. Dopoldne je predsednik zvezne ustavne komisije Edvard Kardelj podal ekspozice k predlogu nove ustave. Zvezni ljudski poslanci so nato v razpravi poudarjali, da je nova zvezna ustava v skladu z enakopravnostjo narodov Jugoslavije in z ustavno določenimi pravicami ljudskih republik. Nova ustava mora postati pobuda za nove progresivne napore naše družbene skupnosti za še večjo enotnost delovnih ljudi vseh narodov Jugoslavije, za čedalje bolj humane odnose med ljudmi in za njihovo življenjsko blaginjo.

Na popoldanskem zasedanju je predsednik Zvezne ljudske skupščine Petar Stambolić prebral odlok: »Razglasa se ustava Socialistične federativne republike Jugoslavije, ki sta jo sprejela zvezni zbor in zbor proizvajalcev na seji 7. aprila 1963.«

Razglasitev nove zvezne ustave so poslanci sprejeli z dolgotrajnim ploskanjem in manifestacijami za ta veliki zgodovinski trenutek, o katerem je predsednik Stambolić v svojem zaključnem govoru poudaril med drugim: »Vsi mi in vsi občani naše dežele smo trdno prepričani, da bo imela nova ustava važno vlogo v boju naših narodov za razvoj socializma v naši deželi, za uresničenje čedalje boljšega življenja delovnih ljudi socialistične Jugoslavije. Vsi občutimo pomen tega zgodovinskega dejanja in zadovoljstvo, da mu ne samo prisostvujemo, marveč da smo bili tudi aktivni udeleženci v pripravljanju in sprejetju nove ustave.«

Ljubljana

Zadnje zasedanje Ljudske skupščine Slovenije, ki je bilo ta torek, je prevevalo slavnostno razpoloženje. Zasedanje se je začelo ob desetih dopoldne, ko je predsednik republike ustavne komisije Miha Marinko v svojem ekspozice obrazložil predlog nove ustave Socialistične republike Slovenije. Njegov ekspozice so ljudski poslanci sprejeli z odobravanjem, prav tako pa tudi predlog ustavne komisije, da skupščina sprejme novo ustavo.

Slavnostno razpoloženje na zasedanju pa je doseglo svoj vrhunec popoldne ob peti uri, ko je predsednik Ljudske skupščine Slovenije Vida Tomšič na skupnem zasedanju obeh zborov sporočil poslancem, da sta jo predsednika republiškega zbora in zbora proizvajalcev obvestila, da

sta zbora na ločenih sejah sprejela v enakem besedilu ustavo Socialistične republike Slovenije. Ko je zatem predsednik Vida Tomšič prebrala odlok o razglasitvi nove ustave, je v skupščinski dvorani zadonel dolgotrajen in nepretrgan aplavz. Nato sta zbora na ločenih sejah sprejela še zakon o volitvah odbornikov občinskih in okrajnih skupščin, zakon o volitvah poslancev skup-

ščine SR Slovenije, zakon o organizaciji in delu izvršnega sveta skupščine SRS, zakon o določitvi volilnih enot za volitve poslancev skupščine SRS, odlok o razpisu volitev v občinske in okrajne skupščine ter odlok o razpisu volitev v republiško skupščino.

Ob zaključku zasedanja pa je predsednik Vida Tomšič v svojem govoru med drugim dejala: »Imamo čast in srečo, da smo kot

izvrševalci in tolmači volje in želja naših občanov bili danes poklicani, da izglasujemo in razglasimo ustavo, ki ni samo mejnik v življenju Socialistične republike Slovenije in Socialistične federativne republike Jugoslavije, ni samo mogočno orodje za smelejši razvijanje naše socialistične družbe, ampak tudi svetla pridobitev, pomembna za vse napredne ljudi v svetu.«

OB 20-LETNICI II. ZASEDANJA AVNOJ

Manifestacija enotnosti in bratstva

Izvršni odbor zveznega odbora SZDL Jugoslavije je v zvezi z 20-letnico zasedanja AVNOJ poslal zvezni ljudski skupščini posebno pismo, v katerem daje pobudo za kar najbolj slavnostno proslavljanje znamenitega zgodovinskega dneva, ko so si jugoslovanski narodi postavili temelje svoje neodvisnosti, enotnosti in demokratične oblasti delovnega ljudstva.

Letos 29. novembra bo minilo 20 let od zgodovinskega II. zasedanja Antifašističnega sveta narodne osvoboditve Jugoslavije in ustanovitve nove Jugoslavije. Izvršni odbor zveznega odbora SZDLJ predlaga zvezni skupščini, da bi ta jubilej praznovali bolj slovesno kot prejšnja leta. To je spet priložnost, da bi oživili spomine in dali priznanje milijonom borcev, ki so z nadčloveškimi naporji v narodnoosvobodilnem boju in socialistični revoluciji kovali in skovali največjo zmago v zgodovini naših narodov.

To je priložnost, da se ozremo na prehojeno pot, na globoko humano in socialistično vsebino boja naših narodov, na veličino gesla bratstva in enotnosti, na pomen obračuna z vsem, kar je bilo v preteklosti negativnega. V preteklih 2 desetletjih bojov in naporenega dela smo dosegli velike uspehe in ustvarili pogoje za

nova prizadevanja in nove zmagi, in sicer po zaslugi naše enotnosti, posebej v Socialistični zvezi delovnega ljudstva Jugoslavije in vodilni vlogi Zveze komunistov, na čelu s tovarišem Titom.

Organizatorja in nosilca proslave 20-letnice II. zasedanja AVNOJ naj bosta izvršni odbor zveznega odbora SZDL in predsedništvo zvezne skupščine, ki naj določita enotno delovno skupino, ki bo izpolnjevala konkretne naloge v zvezi s proslavo. Proslava 20-letnice obstoja nove Jugoslavije naj dobi značaj jugoslovanske splošne ljudske proslave, ki bo trajala vso jesen in se zaključila z osrednjo proslavo v Beogradu 29. in 30. novembra letos. Proslava naj bo pomembna splošno politična manifestacija bratstva in enotnosti ter socialistične graditve nove Jugoslavije. Med proslavo naj bi se spominjali povezanosti in vzajemne odvis-

nosti, razvoja demokratičnih oblik ljudske oblasti od narodnoosvobodilnih odborov do danes, tembolji, ker smo prav v jubilejnem letu dobili novo ustavo. Proslava ne daje samo priložnosti, da pregledamo uspehe ekonomskega in družbenega ter političnega razvoja Jugoslavije med revolucijo in v zadnjih dveh desetletjih, temveč bo omogočila sleherni komuni v Jugoslaviji, da pregleda svoja prizadevanja in okviri skupnega razvoja in svoj prispevek v boju za socialistične odnose. Sleherna komuna naj se med proslavo ozre na prehojeno pot, ne le s stališča oblikovanja ljudske oblasti, ampak tudi presodi svoj ekonomski, kulturni in splošno družbeni napredek.

Volitve republiških poslancev ter občinskih in okrajnih odbornikov

Ljudska skupščina Slovenije je na svojem zadnjem zasedanju ta torek sprejela odlok o razpisu volitev za republiški zbor in za zbor delovnih skupnosti skupščine Socialistične republike Slovenije ter odlok o razpisu splošnih volitev v občinske in okrajne skupščine.

Volitve poslancev v vse zore skupščine SR Slovenije bodo v vseh občinskih skupščinah na vsem območju SR Slovenije.

Neposredne volitve poslancev republiškega zbora skupščine SR Slovenije bodo na vsem območju SR Slovenije v nedeljo, 16. junija 1963.

Volitve v občinske zore občinskih skupščin bodo v vsej SR Sloveniji v nedeljo, 26. maja 1963.

Volitve v zore delovnih skupnosti občinskih skupščin bodo v vsej SR Sloveniji dne 24. maja 1963.

Volitve v okrajne skupščine bodo v vseh občinskih skupščinah v Socialistični republiki Sloveniji dne 3. junija 1963.

Razen odluka o razpisu volitev je ljudska skupščina sprejela tudi sklep o imenovanju republiške volilne komisije za volitve republiških poslancev in sklep o imenovanju republiške volilne komisije za volitve občinskih in okrajnih odbornikov.

OB DESETI OBLETNICI

velike izgube

10. aprila 1953 je umrl
Boris Kidrič

V sredo je poteklo deset let, kar smo jugoslovanski narodi izgubili svojega velikega revolucionarja Borisa Kidriča, ki ga je zahrbtna bolezen iztrgala iz naše srede sredi najplodnejšega sновanja in ustvarjanja gospodarske moči naše dežele ter usmerjanja delovnih ljudi naše dežele na pot razvijanja socialističnih odnosov in delavskega samoupravljanja. Delovni ljudje naše socialistične dežele se ob deseti obletnici boleče izgube globoko klanjamo spominu velikega ustvarjalca in graditelja revolucije s trdno odločnostjo, da bomo nadaljevali graditev odnosov, za katere je Boris Kidrič dal svoje mlado življenje.

Plod revolucionarnih pridobitev
in socialistične graditve

Po svoji vsebini je naša nova ustava plod in zrcalo velikih revolucionarnih pridobitev in uspehov socialistične izgradnje, ki so jih dosegli delovni ljudje Jugoslavije v težavnih bojih in hudih naporih, pogosto z mnogimi odpovedovanji in žrtvami, na čelu z Zvezo komunistov in tovarišem Titom. Gotovo je, da dokument s takšno vsebino in daljnosežnostjo ne bi mogel nastati, če ne bi bil naš družbeni razvoj poln revolucionarne dinamike, če se ne bi pogumno oprijemali novega in boljšega, če ne bi bilo nenehnega boja zoper birokratizem in konservativno okrepelost. Če ne bi vztrajno ustvarjali in razvijali čedalje bogatejših oblik družbenega samoupravljanja in če ne bi v tem dinamičnem procesu reševali tudi osnovnih idejnih in političnih problemov, danes ne bi mogli sprejeti tako napredne in sodobne ustave, kakor je naša. Kot takšna mora postati nova ustava spodbuda za nova progresivna prizadevanja naše družbe za vse večjo enotnost delovnih ljudi in narodov Jugoslavije v boju za nadaljnji napredek socializma, za čedalje bolj humane odnose med ljudmi in za njihovo blaginjo.

(iz ekspozice predsednika ustavne komisije Edvarda Kardelja)

Resnična sinteza naše stvarnosti

Naš družbeni sistem — do koder se je že izoblikoval in kakršen se kaže v ustavnih tekstih — je resnična sinteza naše stvarnosti in odraža tesno povezanost vseh delovnih ljudi z vodilnimi idejnimi političnimi silami. Nadgradnja naše družbe najbolj neposredno izhaja iz njenih tvornih osnov, ki so v vplivni vzajemni povezanosti in medsebojni regeneraciji.

Vsa temeljna načela ustave so dobila popolno potrditev v doslej najširši vseljuski manifestaciji, v kakršno se je spremenila javna ustavna razprava. Nova ustava v celoti in v podrobnostih omogoča nadaljevanje naše politike, usmerjene k uresničevanju Programa Zveze komunistov Jugoslavije. Nova ustava je utrjevanje sistema, ki smo ga zgradili v izvajanju naše politike, po drugi strani pa tudi široko odpiranje svobodnih poti za popolno uresničenje našega Programa. Vsi moramo stremeti, da homo šli po tej poti tako notranje zavzeti, kakor smo bili v ustavni obravnavi.

Ustavno uzakonjeni enotni ekonomski in družbeno-politični sistem v Socialistični federativni republiki Jugoslaviji bo temelj nadaljnjega utrjevanja enotnosti naših narodov in njihove vsestranske enakopravnosti. Ko je tovariš Tito na VII. kongresu Zveze mladine Jugoslavije obravnaval to vprašanje, je izrazil tudi izredno globoko misel: »Višja stopnja enotnosti socialistične skupnosti z več narodnostmi je tudi prav v tem, da imajo vse te narodnosti skupno nalogo razvijati in dvigati socialistično družbo na višjo stopnjo socialističnih družbenih odnosov.«

(iz ekspozice predsednika republiške ustavne komisije Mihe Marinka)

Okrožni komite KPS slovenske Istre ob 20-letnici njegove ustanovitve

Po podrugem mesecu trdega dela je Alešu Beblerju-Primorcu uspelo 1. 2. 1942 na Vrhu pri Kromberku organizirati I. partijsko konferenco Slovenskega Primorja, ki je pomenila začetek pospešenega narodnoosvobodilnega boja na Primorskem.

Konferenca je celotno področje Slovenskega Primorja podelila na tri področja in okrožja. Južno področje je imelo okrožja: Trst, Slovensko Istro, Materijo in Kras.

Partijska konferenca, potem ko je ugotovila, da Slovenska Istra ni obdelana, je kot zaupnika Pokrajinskega komiteja za Slovensko Istro odredila Vidka Hlaja-Zižiča. Aleš Bebler je Vidka Hlaja opozoril na težavo, na katere bo natekel v Sloveniji, ki so bili vseh, naj napne vse sile, da bi se tudi tukaj razplamtel oborožena borba.

Po konferenci se je Vidko Hlaj dogovoril z Markom Marušičem za Javko pri kovaču Jožetu Kuzmiču v Padni pri Izoli. Vidko je odšel v Slovensko Istro, da odpre vrata v Partijo, poveže članstvo v celice in vzpostavi rajonske komiteje. Okrožni komitej in partijsko tehniko, da pritegne k narodnoosvobodilnemu gibanju zavedne Slovence in Italijane, da popularizira temeljne točke OF, odloke Izvršnega odbora OF, da seznanja množice z odlično vlogo Partije v izgradnji OF in partijske vloge. V predhodni fazi naj na množičnih osnovah izgradi Narodno zaščito kot prvo stopnjo k množični partizanski vojski.

Prvotnikar po dveh letih aktivnega sodelovanja v partizanskih enotah na Stajerskem in Notranjskem, je Vidko Hlaj odšel na politično delo. Za prvo noč po prihodu v Slovensko Istro se mu je zataknilo. V hiši Jožeta Kuzmiča v Padni je bil ponoči obkrojen. Z drznim skokom iz prevega nadstropa se je prebil skozi blokado in stekel v temo, ne da bi vedel kam. Vrnil se je v četo. Dvajset dni je bil v 3. četi 3. bataljona Soškega odreda v Brkinih. Tu mu je preskrbel zvezo za Slovensko Istro Jože Zidar-Jadrani, ki je Vidka preko Skofljic povezal z Ivanom Čahom-Iskro.

Prvi neuspeh ni ostal skrivat Darku Marušiču, ki je bil odgovoren za vsa štiri južna okrožja. 18. decembra 1942 je v dopislu naslovljenem »Dragi tovaršice polkovodja!« kaj je z Vidkom?«. Se ves mesec se ni zboljšala situacija v Slovenski Istri. Pokrajinski komite KPS za Primorsko je o tem poročal CK: »... Na jugu so rezultati popolnoma nezadovoljivi... Vprašanje partijskega vodstva... je torej slej ko prej nereseno... V Istri je 1 član KP... morda se bi zboljšal položaj s prihodom Branka Babla...«

O svojih prvih zvezah v Slovenski Istri je Hlaj poročal Darku Marušiču na sestanku 24. 1. 1943. Se tako težak položaj se je Vidku Hlaju povečal tako rekoč ob samem začetku njegovega političnega dela še s provalno kurirske javke v Barbari na Miljskem hribu. Čez noč je ostal brez zveze s Testom in Darkom Marušičem, brez zveze s Pokrajinskim komitejem in brez zveze z Brkini. Ob provali v Barbari je šla v izgubo tudi pošiljka narodnoosvobodilnega tiska za Slovensko Istro in Brkinje. PK KPS za Primorsko se je 21. februarja pritoževal nad Vidkom, ker se ni poslal nobenega poročila.

Ponovno se je Darko Marušič sestal z Vidkom Hlajem v Slovenski Istri (21. februarja 1943). Takrat Hlaj še vedno ni imel zveze niti s Trstom niti z Brkini, zato je poročilo, ki ga je poslal Darku Marušiču-Blažu o stanju v Slovenski Istri, prvo razveseljivo poročilo o uspehih njegovega političnega delovanja v Slovenski Istri. V dobrem mesecu napornega dela je uspel vzpostaviti dva rajonska komiteja in 6 celic, v katerih je bilo vključenih 27 članov in kandidatov. Tolikšne uspehe je dosegel Vidko Hlaj, kljub velikemu strahu, ki ga je imelo istrsko ljudstvo pred organizacijo, saj so bile v prejšnjih letih pogoste provokacije v Slovenski Istri. Bilo je precej primerov, da so razni »funkcionarji« imenovali P. Zavarjali in izjemali ljudstvo in živeli na njihov račun. Vidko Hlaj je vzpo-

stavil tudi zametek dokaj dobrega Okrožnega komiteja. Uspehe je imel tudi v izgradnji OF, ki ji je postavil temelje v 15-20 istrskih vaseh. Tudi v zbiranju prostovoljcev je uspel, vendar uspehi niso bili veliki, ker so Italijani pobrali letnike 24, 25 in 26. letniki 1906-1924 pa so bili vsi pri vojakih. Manjše uspehe je dosegel v prvem mesecu z organizacijo Zveze komunistične mladine.

Po tem sestanku je bila ponovno vzpostavljena zveza Slovenske Istre s Trstom. Po njej je Vidko poslal 4. marca prvo poročilo o svojih uspehih Pokrajinskemu komiteju za Primorsko.

Pri svojem političnem delu je imel Vidko še vedno težave. V Slovenski Istri je bilo po vseh velikih fašističnih posadkah, ki so ponoči pošiljale patrulje po vaseh in so v veliki meri oteževalo organizacijo sestankov.

Vidkovi želji, da bi ponovno šel v partijsko enoto, je Darko Marušič odgovoril: »... V partizane boš šel, ko bo vodstvo KP smatralo, da je to nujno oziroma potrebno. Dotlej ostaneš na mestu, ki ti je določeno...«

Zelo poredko je Vidko dobival narodnoosvobodilni tisk, 12. marca je

dobil iz Trsta 70 Izvodov 2. številke Primorskega poročevalca, zato je začel zbirati gradivo za postavitev lastne okrožne tehnike in za to delo zadolžil Ivana Čaha-Iskro.

Pomlad 1943. leta je prinesla narodnoosvobodilnemu gibanju v Slovenski Istri nove uspehe. Vidko je 22. marca sporočil Beblerju: »Dela naše organizacije se je poživilo, odkar sem postavil redno poslovalno rajonsko komiteje... OF pridobiva na terenu. Ljudstvo počasi dobiva korajžje... strah pred represalijami je manjši, vedno večje je nezadovoljstvo med prebivalstvom zaradi preiskav in revizij... V tej okolici je vse polno ovaduhov, ki stalno hodijo okrog, da se podnevi ne morem nikamor premakniti... Ponoči so pojačane patrulje. Ustavljanje, legumiranje in osebne preiskave so sedaj na dnevnem redu...«

Uspehi Vidka Hlaja pri vzpostavljanju mreže partijskih organizacij, odborov OF, pri vključevanju v narodnoosvobodilno gibanje mladine in ženo so ustvarili pogoje za ustanovitev Okrožnega komiteja KP za Slovensko Istro.

Aprila 1943 je prišel v Slovensko Istro Branko Bablić. Partijska organizacija je imela takrat že 3 rajonske komiteje ter v 7 celicah 33 članov in kandidatov. Takšna organizacija je dovoljevala, da je član Po-

krajinskega komiteja KPS za Primorsko Branko Bablić ukinil mesto zaupnika Pokrajinskega komiteja, ki ga je zasedal Vidko Hlaj in 11. aprila na prvem sestanku ustanovil Okrožni komitej KPS Slovenske Istre. V tem komiteju je bil sekretar Vidko Hlaj, člani Franc Ivančič-Luka iz Gabrovce, član Partije že od 1936, ki je v komiteju odgovarjal za vojsko in Narodno zaščito, Vincenc Kocjančič-Mariko, odgovoren za obveščevalno službo in Ivan Čah-Iskra, odgovoren za tehniko. V poročilu o ustanovnem sestanku je novi Okrožni komitej poslal Pokrajinskemu komiteju pozdrav naslednje vsebine: »S tega sestanka vam pošiljamo izraze brezmejnega zaupanja v vas in vaše delo. Objubljamo, da bomo zastavili vse svoje naloge, da bomo dovršili naše skupne naloge.«

Branko Bablić pa je v svojem poročilu Pokrajinskemu komiteju zapisal: »Dela je tam precej zaostalo, so pravzaprav šele prvi začetki, sicer je Vidko udaril prve temelje precej dobro, posebno kar se tiče partijske organizacije. Razpoložljivost je za nas OF absolutno, se lahko reče, da je Istra po političnem razpoloženju prebivalstva popolnoma rdeča. Organizirani smo okrožni partijski in OF odbor. Do sedaj je že približno 60% vasi organiziranih v OF...«

J. Kramar

Pred 20 leti je bil ustanovljen Okrožni komite za slovensko Istro

Najhuje zlo, ki so ga morali Slovenci prenašati po prvi svetovni vojni, je bila razcepljenost na tri države. Nobena od držav, ki si je prisvojila slovensko ozemlje, ni spoštovala pravic slovenskega naroda. Naš narod je bil zaradi tega podoben bolniku, ki si dolgo ni mogel najti pravega leka, da bi se pozdravil in zaživel življenje zdravega in svobodnega človeka. Ta lek si je bilo treba šele izvajati.

Ni slučaj, da so tri komunistične partije: KPJ, KPI in KPA leta 1934 izjavile, da bodo podprle boj Slovencev za njihovo združitve. V tistem času pa ni bilo povsem jasno, v kateri državi naj bi se združili in kakšno obliko naj bi imela ta država. To vprašanje je dokončno razčistila OF v času, ko je razcepljenost Slovencev zaradi okupacije dosegla svoj višek. V programu OF je bilo izrecno rečeno, da je usoda Slovencev povezana z usodo jugoslovanskih narodov in s tem je bila še nakazana federativna ureditev države teh narodov.

Dogodek velikega pomena je bila 11. IV. 1943 ustanovitev Okrožnega ko-

mitete KPS za slovensko Istro, do katere je prišlo po navodilih Pokrajinskega komiteja KPS za Slovensko Primorje, čigar sekretar je bil tedaj tov. Aleš Bebler. Po tem datumu je NOB v Istri še bolj zaživel.

Člani navedenega okrožnega komiteja so bili: Franc Hlaj-Vidko, doma iz Ročca v Istri, ki je bil obenem sekretar, Ivan Čah-Iskra, doma iz Rižane, ki je odgovarjal za tehniko, Vincenc Kocjančič-Mariko, doma iz Bertokov, ki je vodil obveščevalno službo in Franc Ivančič-Luka, doma iz Gabrovce, ki je vodil vojaške zadeve (med ostalim je organiziral tudi narodno zaščito). Medtem ko sta Hlaj in Čah-Iskra, sta ostala dva padla v boju proti okupatorju.

Zanimivo je, da so meje slovenskega istrskega okrožja teklo ob robu samega Trsta. V okrožje so spadala vsa naselja okoli Doline. Ustanovitelji okrožja so upoštevali geografsko zaokroženost tega ozemlja in pa tudi njen skupen zgodovinski razvoj.

V času nastanka okrožnega komiteja za slovenski del Istre je bilo na tem ozemlju le malo komunistov. Večji del je fašizem preganjal v tujino, ali pa so bili v zaporih in konfinaciji. Vsaka pomoč matične dežele je bila v tem primeru izredno dragocena. Kmalu so se pokazali dobri sadovi. Po vojaški kapitulaciji Italije (8. IX. 1943) je že naslednjega dne prišlo tudi na Koprskem do množične vstaje. Okrožni komite je bil zatem pobudnik ustanovitve Okrožnega odbora Osvobodilne fronte za slovensko Istro, AFZ in še drugih množičnih organizacij. Tako se je slovenska Istra, ki je bila 25 let izpostavljena najhuješemu fašističnemu teroru, v celoti vključila v narodnoosvobodilno gibanje jugoslovanskih narodov in si ob njihovi pomoči in s svojimi žrtvami izvajala svobodo.

11. IV. 1943 je potemtakem važen mejnik v razvoju NOB na Koprskem in ga bomo proslavili skupaj z obletnico množičnega upora in obletnico priključitve tega ozemlja k Jugoslaviji. Poseben iniciativni odbor v Koprju, ki bo vodil proslavo, je zbral obsežno gradivo o NOB na Koprskem. Zelim, da bi bil čim prej objavljen vsaj del teh dragocenih podatkov o borbi Slovencev v Istri za svojo dokončno osvoboditev.

S. Vilhar

PRIMER KOOPERACIJE IN SKUPNEGA NASTOPA NA ZUNANJEM TRGIŠČU V LESNI INDUSTRIJI

Kvalitetno blago za izvoz

Vsa slovenska lesna industrija se naglo modernizira in zato tudi podjetje Javor v Pivki in njegovi obrati nočejo zaostajati za hitrim tempom razvoja lesnega gospodarstva. Za letošnje leto so pripravili obširen proizvodni program, obenem pa se kolektiv zaveda, da mora ob produktivnosti, rentabilnosti in ekonomiki skrbeti tudi za izpopolnjevanje in modernizacijo v obratih in zgradnjo novih objektov. Proizvodni plan so sprejeli v Javoru za skoraj 4 milijarde dinarjev, kar pomeni z drugim besedami, da mora vsak proizvajalec ustvariti za okrog 3 milijone bruto proizvoda.

Seveda ta naloga ne bo lahka, zato pa bi bilo tem bolj važno, da ne bi posamezni lesno-industrijski obrati v bistriškem, postojanskem in cerkljskem bazenu reševali svojih problemov ločeno. Sicer je to problem, ki je bil pri lesarjih in gozdarjih tega področ-

ja že večkrat na dnevnem redu raznih razprav.

V začetku je večina gledala na pobude integracije dokaj rezervirano. Toda zdaj se je iz teh razprav izkristaliziralo spoznanje, da bo treba strniti napore za razvoj lesne industrije na ožjem in širšem področju. Iniciativo pri tem so prevzeli predvsem komunisti pivškega Javora. Toda žal ne morejo zabeležiti na tem področju vidnejših rezultatov, ker marsikdo prizadeletih ni spoznal, kako je včasih lesna industrija na trlihih nogah. Po pravici rečeno, rezultat razgovorov in vseh prizadevanj je še vedno na začetni točki. Komunisti Javora trdijo, da krivda za tako stanje ni samo pri kolektivnih lesne panoge, ampak tudi ni bilo za to pobudo prevlečice razumevanja — kaj šele pomoči — niti v prizadevanjih komunalnih niti na okraju.

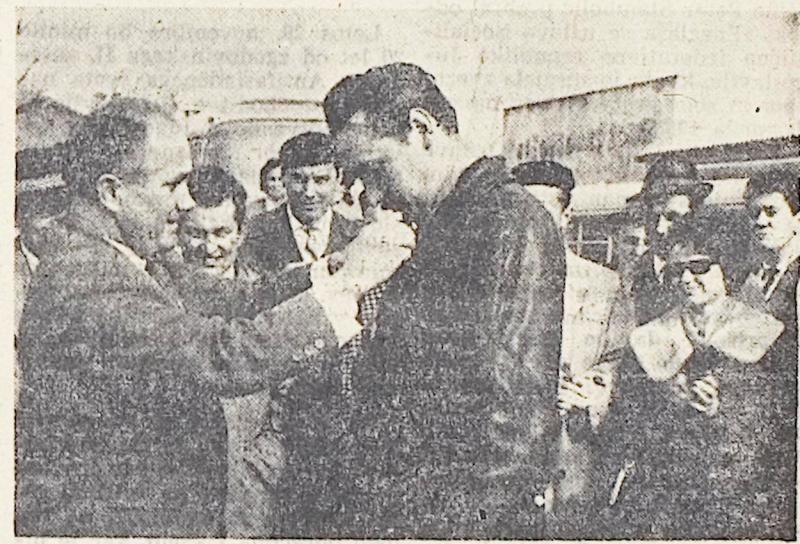
Bolj srečno roko kot pri reševa-

nju vprašanja integracije, je imel kolektiv pivškega Javora pri kooperaciji. Uspejo je pritegniti k tesnemu sodelovanju podjetja Topol v Ilirski Bistrici, Mizarso podjetje v Senožečah, Malo opremo v Izoli in vse slovenske proizvajalce vezanih plošč. Med temi sta zlasti pomembni Novoles v Novem mestu in Jelovica v Skofji Loki. Se več: šli so tudi v med-republiško kooperacijo, in sicer s srbskimi tovarnami vezanih plošč. Vsa ta podjetja skupno nastopajo na tržišču, kar je pomembno zlasti pri izvozu, ker dosegajo tako na zunanjem tržišču boljše cene in enotne pogoje. Morda je tudi v tem eden vzrokov, da je lani prodaja narasla, čeprav so bile njihove vezane plošče dražje kot plošče drugih proizvajalcev. Seveda je glavni vzrok prodajnega uspeha dobra kvaliteta in dolgoletno trgovsko poslovanje pivškega Javora.

Prvi rezultati lesne kooperacije, slovenske in medrepubliške, v obliki posrečenega poslovnega združenja so torej spodbudni. Gotovo bodo vsi kolektivi lesne industrije tega bazena spoznali, da občinske meje ne morejo in ne smejo biti ovira pri koristnem in potrebnem združevanju.

DO SEDAJ NAJVEČJA LADJA V KOPRSKEM PRISTANIŠČU

V petek, 5. aprila jutraj je v koprskem tovrnem pristanišču pristala do sedaj največja ladja. To je »KOSOVO«, last »Jugolnija« iz Reke. Pripeljala je okoli 5000 ton sojine moke v vrečah. Ladja »Kosovo« je bila zgrajena leta 1959 v ladjedelnici v mestu Hakodate na Japonskem. Ima 16.270 ton nosilnosti, oziroma 10.861 BRT in spada med največje jugoslovanske ladje za prevoz suhih tovarov.

Med tridesetimi najboljšimi streli Primorske je na okrajnem prvenstvu »za zlato puščico«, ki je bilo v Novi Gorici, prejel prvič zmagal Mario Clemente iz Nove Gorice. Na podobi vidite zmagovalca, ki ponosen in radosten sprejema najvišje okrajno priznanje

Domači furnir

Domači pohištveni industriji primanjkuje kvalitativnega furnirja. Najbolj pogojeja proizvajalci pohištva javorov, češnjav in brestov furnir in ga zato med drugim uvažajo tudi iz Zahodne Nemčije. Na drugi strani pa ugotavljamo, da prav v zahodne dežele izvažamo precejšnje količine prav tega pogojevanega furnirja. Zato se je sestala sekcija za furnir in vezane plošče poslovnega združenja »Les« in so se temeljito pogovorili o preskrbi domače industrije s kvalitativnim furnirjem.

Ugotovili so, da bodo v bližnji prihodnosti proizvajalec pohištva na razpolago le majhne količine potrebnega furnirja in da

ga bo zato treba še vedno nekaj uvoziti. Ob tem pa bo treba urediti še vprašanje cen, kajti industrija je do zdaj izvažala furnir po znatno višjih cenah, kot pa je na domačem tržišču. Seveda je treba upoštevati tudi postavko, ki jo izkazuje uvoz. Skratka, naj bi oba potrebna sprejemljiva. Stvar bo urejala sekcija in ob tem upoštevala predloge, naj bi bil domači prevzemni kriterij enak inozemskemu.

Govora je bilo še o uvozu ekso-tične hlodovine, ki bi jo predelovali v furnir, po katerem je precej povpraševanja pri izdelovalcih pohištva.

To sporočilo dajemo, da se državljani seznanijo z ukrepi, podvzetimi za ukinitev zapore. Ker pa gre pri tem za varnost ljudi in premoženja, je javni interes, da zapore oziroma omejitve prometa za vprego ostane v veljavi.

JADRAN (Dekani) : TOMOS 2 : 1

V prijateljski nogometni tekmi je dekanjski Jadrani nepričakovano premagal koprski Tomos z 2:1. Kljub porazu so Koprčani igrali boljše kot v preteklih tekmah in vse kaže, da se počasi vračajo v formo.

Z ustanovne skupščine okrajnega društva OZN v Koprju, ki povezuje posamezne klube OZN, ki delujejo v središčih posameznih komun

IZ POROČILA OKRAJNEGA ODBORA SZDL NA OKRAJNI KONFERENCI V NOVI GORICI

Aktivna politika na vseh področjih družbenega življenja

Danes, v petek 12. aprila, ob 17. uri se je v dvorani kina »Soča« v Novi Gorici začela okrajna konferenca Socialistične zveze delovnih ljudi. Za konferenco je začasni okrajni odbor pripravil obširno poročilo o delu SZDL v minulem obdobju, to je za čas po III. redni konferenci, ki je bila leta 1961. Poročilo izčrpno obravnava gospodarski razvoj v primorskem okraju, razvoj komunalnega sistema, delavsko samoupravljanje in delitev dohodka po delu, dejavnost slednjič organizacijski razvoj organizacij Socialistične zveze. Iz obširnega poročila, ki prikazuje delo okrajnega ter občinskih odborov in osnovnih organizacij SZDL, povzemamo nekatere najvažnejše ugotovitve.

Socialistična zveza se v preteklem obdobju, zlasti po V. kongresu SZDL Jugoslavije, uveljavlja kot posebna oblika samoupravljanja. Pri svojem delu je stalno iskala nove oblike in metode dela ter se nenehno zavzemala za oblikovanje pogojev za pospešeni komunalni razvoj in čimbolj uspešno družbeno upravljanje. Do združitve okrajev sta vodila dva okrajna odbora. Po združitvi okrajev sta se oba odbora združila v začasni okrajni odbor. Na skupnem plenumu 19. decembra 1962 so v začasno vodstvo okrajnega odbora izvolili 40 članov in 11 članov izvršnega odbora, hkrati pa tudi izvedli reorganizacijo komisij. Tako so odletje delovale v okviru okrajnega odbora komisija za politično in idejno vzgojno delo, komisija za stike z zamejstvom in manjšinska vprašanja ter organizacijsko kadrovska komisija.

V preteklem obdobju je Socialistična zveza posvetila posebno skrb uvajanju novega sistema delitve dohodka, razvoju gospodarstva, delavskega in družbenega upravljanja ter razvoju komunalnega sistema. Okrajni odbor si je izdelal za svoje delo orientacijski program. Vanj je sproti vključeval vsa aktualna politična in družbena vprašanja, ki so se v določenem obdobju pojavljala kot najbolj pereča. Od zadnjih konferenc sta biva okrajna odbora razpravljala o naslednjih vprašanjih: komunna v novih pogojih delitve dohodka, izvajanje plana v gospodarskih organizacijah glede na nov sistem delitve dohodka, izvajanje družbenega plana ter

proračuna okraja v l. 1962, problematika kmetijstva in naloge SZDL v zvezi z razvijanjem socialističnih odnosov na vasi, problematika šolstva, reorganizacija socialnega zavarovanja, naloge SZDL kot posebne oblike samoupravljanja, metode v delu občinskih odborov SZDL, krajevnih organizacij in sekcij, stiki z, naprednimi gibanji v tujini, priprave za javno razpravo o osnutku ustave ter slednjič volitve v vodstva krajevnih organizacij SZDL.

V praktičnem političnem delu so se uveljavljala tudi posebna posvetovanja, na katerih so razen članov plenuma sodelovali tudi predstavniki družbeno političnih organizacij. Skupno je bilo organiziranih 11 takšnih posvetovanj, na katerih so obravnavali številna aktualna družbena vprašanja. Okrajni odbor je konec preteklega leta organiziral dvodnevni seminar za vodstveni kader družbeno političnih organizacij z namenom, da bi opozoril na nekatere aktualne gospodarske in politične probleme, vskladi koncepte in zavzel enotna stališča. Poudaril pa je pomembnost znanstvenega in raziskovalnega dela v gospodarstvu, integracijo v gospodarstvu, izvoz, kmetijstvo, turizem in blagovni promet. Občinski odbori so nato seminar nadaljevali s temo »Vloga in naloge subjektivnega faktorja v naslednjem obdobju«. Tako so pred samimi konferencami občinski odbori razčistili na teh seminarjih neštetja nejasna vprašanja, kar je omogočilo hitrejši razvoj gospodarskega in komunalnega sistema.

Bogato delo komisij

Za razna področja je okrajni odbor formuliral posebne komisije kot pomožne organe plenuma, ki so podrobneje obravnavale politične probleme in pripravljale gradivo za seje plenuma, izvršnega odbora in za razna posvetovanja.

Komisija za politično in idejno vzgojno delo je obravnavala vprašanja idejno vzgojnega in političnega dela med članstvom SZDL. Pripravila je več analiz in izdelala ankete ter organizirala več posvetovanj. Pomagala je občinskimi komisijami ter izvedla seminarje: za vodstvo sekcij pri krajevnih odborih SZDL, za člane občinskih komisij, za vodstva zunanjepolitičnih, idejno vzgojnih in notranjepolitičnih sekcij. Pomagala je tudi pri organizaciji razstave »Tisk in RTV« v vseh občinskih središčih.

Komisija za stike z zamejstvom in manjšinska vprašanja je razpravljala o problemih manjšinskega šolstva, udejstvovanju manjšine v družbenem in političnem življenju. Sodelovala je z reškim in s pulskim okrajem pri vsklajevanju nalog v zvezi z manjšinsko problematiko. Poglobljeni stiki z zamejstvom so narekovali, da se je komisija začela ukvarjati tudi s to problematiko. Tako je navezala stike z naprednimi gibanji v Italiji. Prizadevala si je aktivizirati delo organizacij dvolastnikov. Izvedla je splošno analizo o manjšini. V sodelovanju z republiško komisijo je pomagala pri doslednem uveljavljanju dvojezičnosti na obalnem področju.

Organizacijsko kadrovska komisija je proučevala delo občinskih odborov, njihovih komisij, krajevnih organizacij, podružnic in sekcij. Obravnavala je vprašanje evidence in stanja članstva, članarine, oblik dela z drugimi družbenimi organizacijami ter klubskega življenja. Priredila je več seminarjev za sekretarje občinskih odborov in blagajnike ter organizirala posvetovanja o metodah dela občinskih odborov Socialistične zveze. Izdelala je analizo o vodstvih občinskih odborov, obdelala kadrovska vprašanja v bančnih ustanovah in v družbenih organizacijah.

Komisija za družbeno upravljanje je proučevala razne probleme v zvezi z dejavnostjo krajevnih in stanovanskih skupnosti in hišnih svetov, izdelala oceno posvetovanj o problemih dela krajevnih in stanovanskih skupnosti. Proučevala je delo občinskih komisij za uveljavljanje meril v delitvi čistega in osebnega dohodka. Pomagala je pri pripravi občinskih posvetovanj o aktualnih družbenih in političnih vprašanjih, službah socialnega zavarovanja in zdravstvene zaštite ter v pripravi osnutkov občinskih statuten.

Pomoč vsem organizacijam SZDL

Okrajni odbor se je nenehno trudil, da bi organizacijam SZDL dal takšno organizacijsko obliko in strukturo, da bi lahko kadrovske okrepile bile kos vsem nalogam in političnim problemom, ki se pojavljajo v sedanjem dinamiznem razvoju socialističnih družbenih odnosov. Pri svojem delu je okrajni odbor vedno iskal in uveljavljal take metode, ki so zagotavljale tudi občinski odborom SZDL samostojnost in jih navajala, da so čim samostojneje ugotovljale politične probleme, iz katerih so izhajale naloge SZDL na njihovem področju.

Okrajni odbor združenega okraja je imel tri seje plenuma, na katerih je obravnavala: naloge Socialistične zveze združenega okraja in kadrovske spremembe, razpravljala o problemih in nalogah v zvezi z razvojem turizma v pri-

morskem okraju, nalogah SZDL v zvezi s pripravami na volitve v občinske skupščine in o pripravah na konference združenega okraja.

Izvršni odbor je obravnaval razna tekoča vprašanja s področja dela organizacij SZDL. Prav tako je izvršni odbor obravnaval sodelovanje med okrajnimi odbori Pula in Reka v problematiki odnosov med okraji na področju go-

Delo na vseh področjih družbeno-političnega življenja

Za minulo obdobje je značilno, da so občinski odbori razvili svojo politično in družbeno dejavnost na vseh področjih družbeno-političnega življenja. Z nenehnim iskanjem in uvajanjem novih metod in oblik dela so se občinske organizacije izoblikovale v homogeno politična telesa, katerih dejavnost je imela enoten vpliv na razvoj komunalnega sistema.

Tako so občinski odbori razen dela v plenumu organizirali posvetovanja s področja: delitev dohodka v gospodarstvu, kmetijstvu, zdravstvu in šolstvu. Poleg tega so organizirali vrsto posvetov o kulturni in prosvetni dejavnosti, otroškem varstvu, turizmu in tako dalje. Ta oblika posvetovanj se je v delu občinskih odborov izkazala kot izredno uspešna, saj so na njih pri obravnavanju problematike sodelovali poleg članov plenuma tudi drugi predstavniki, predvsem tistega področja, ki je bilo predmet razprave.

V oceni plenarov občinskih odborov SZDL kot kolektivnih organov, odgovornih za izvajanje družbeno političnih nalog, je treba ugotoviti, da so bile na predzadnjih občinskih konferencah sicer izvedene določene kadrovske spremembe v sestavi občinskih odborov, da pa niso pri izbiri v zadostni meri upoštevali gospodarske in družbene razvitosti in raznolikosti v komunah. Ta pomanjkljivost v sestavi občinskih odborov se je začela pojavljati takoj, ko so zaradi statutarne spremembe SZDL po V. kongresu začeli aktivneje delovati krajevni odbori SZDL. Občinska vodstva pa so se premalo posluževala določil statuta, da bi s kooptiranjem novih članov zamenjali nedelavne člane v vodstvih SZDL.

Nekateri člani občinskih vodstev so bili obremenjeni z nešteti funkcijami, kar se je negativno odražalo pri uvajanju sistematičnega dela SZDL v komunah. Redki so bili tudi primeri, da bi občinska vodstva kaj več storila za idejno politično izobrazbo članov plenuma. Člani plenuma so bili celo pomanjkljivo informirani o celotni politiki SZDL v komunah, kar je bil vsekakor eden izmed glavnih razlogov, da se člani plenuma niso čutili dovolj odgovorni članstvu SZDL.

Občinski odbori so v zadnjem času začeli izpopolnjevati kadrovske sestave plenarov in njihovih organov. Prav tako pa se v vodstvu krajevnih organizacij vključujejo novi člani. V večji meri so se začeli posluževati analiz ter ugotovitev komisij občinskih odborov. O tem zgovorno pričajo seje plenarov in posvetovanja, ki jih v zadnjem času prav uspešno organizirajo občinska vodstva SZDL.

Zivahna dejavnost v razpravah o novi ustavi

Dejavnost organizacij SZDL je bila zelo intenzivna ob pripravah na javne razprave o novi ustavi ter tudi pri volitvah v vodstva krajevnih organizacij SZDL. Razprave o ustavi in krajevne konference so mobilizirale pretežno večino članstva SZDL. V ustavnih razpravah so vodstva organizacij SZDL in ostalih družbenih organizacij priredila številne razgovore, posvetovanja in sestanke, na katerih so na najrazličnejših nivojih in ob najrazličnejšem sestavu udeležencev obravnavali ustavno gradivo, povezano s konkretno problematiko. Zanimanje članstva SZDL za osnutke zveze in republiške ustave je bilo izredno, saj je bila vrsta primerov, da so v posameznih delovnih organizacijah in vseh zahtevali ponovno razpravo o nekaterih vprašanjih. Zanimanje za določila ustave kaže visoko število javnih razprav in velika udeležba v vseh in mestih ter delovnih organizacijah in združenjih. V združenem okraju je bilo nad 900 razprav, od tega 300 razprav v delovnih kolektivih. Vseh razprav

sopodarstva, turizma in gostinstva, manjšinske politike, o stikih z zamejstvom in maloobsejnim prometu.

Za koordinirano delo s pomožnimi organi izvršnega odbora, t. j. s stalnimi komisijami, občinskimi komisijami in posameznimi delovnimi skupinami se je izvršni odbor posluževal občinskih sestankov s predstavniki komisij in delovnih skupin.

Se je udeležilo 66.233 občanov. Število razprav in udeležba na razpravah pa je bila naslednja (prve številke pomenijo število razprav, druge pa število udeležencev):

Ajdovščina	43	3.260
Idrija	46	3.000
Il. Bistrica	53	3.000
Izola	29	2.660
Koper	140	14.000
N. Gorica	170	17.260
Piran	72	5.000
Postojna	94	5.510
Sežana	81	6.000
Tolmin	85	4.223
Hrpelje	87	2.320
S k u p a j	900	66.233

Če upoštevamo, da se je v razpravo o ustavi aktivno vključila tudi mladina v šolah, društvi in družbenih organizacijah, potem lahko ugotovimo, da je ustavna razprava zajela večino prebivalstva primorskega okraja in da predstavlja ta akcija eno izmed najboljšeših akcij minulega obdobja.

Kakovostne razprave povezane s konkretno problematiko

Na kakovost razprav in visoko udeležbo pa so v precejšnji meri vplivale dobre razprave. V vseh občinah so bili organizirani pose-

Delovni značaj krajevnih in občinskih konferenc

Po ustavnih razpravah so sledile krajevne in občinske konference SZDL, ki so imele izrazit delovni značaj. Analizirali so številne probleme, ki jih je nakazala ustavna razprava, in posegle na vsa osnovna področja družbenega dogajanja. Opozorile so na vrsto perečih problemov, odstopanj in nerešenih vprašanj. Načele pa so tudi vprašanja sodelovanja med vsemi družbeno političnimi organizacijami v razvoju komunalnega sistema.

Čeprav so konference posegle na najrazličnejša področja družbenega dogajanja, pa so se ponekod omejele le na območje posameznih komun in so premalo upoštevale širši ekonomski prostor. Konference so posvetile veliko pozornost integracijskim procesom v gospodarstvu, opozorile na veliko serijsko proizvodnjo, na pojave drobljenja sredstev in na škodljivo težnjo po ustanavljanju dislociranih obratov, ki ovirajo hitrejšo vključevanje znanstvenega dela in razvijanje skupnih komercialnih, raziskovalnih in drugih služb. V procesu integracije so še vedno očitne močne lokalistične tendence, predvsem v panogah terciarne dejavnosti. Pomembne integracije je še vedno preveč mišljen kot združevanje gospodarskih organizacij, zato bodo morale organizacije SZDL skupno z ostalimi družbenimi faktorji probleme integracije podrobneje proučevati ter s tem seznanjati vse članstvo SZDL.

Dejstvo, da postaja SZDL tribuna občanov, zahteva tudi gibčnost v oblikah dela. V zadnjem času so se razvile nekatere zelo dobre oblike dela: javne tribune, sekcije in seminarji. Medtem ko

bni seminarji za vodstva družbeno političnih organizacij, za člane samoupravnih organov, za prosvetne delavce, za vodstvene člane društev in združenj in za predavateljske aktivne, na katerih so bila podrobneje obdelana osnovna vprašanja nove ustave. Udeležba na teh seminarjih je bila zelo dobra, saj se je seminarjev udeležilo okoli 6.500 članov. Medtem ko so bile javne razprave na terenu v glavnem informativne, so bili seminarji kakovostno pripravljene, saj so poglobljeno razpravljali o konkretnih določilih ustave ter dali največ konstruktivnih pripomb, pobud in priporočil.

Vse razprave na terenu in v delovnih kolektivih so bile zelo živahne, kar kaže tudi število diskutantov. Tako je na primer samo v komunah Nova Gorica poseglo v razpravo okoli 1000 diskutantov. Po zbranih podatkih so občani postavili 3800 najrazličnejših vprašanj. Vprašanja so posegala na najrazličnejša področja družbenega in političnega življenja.

Okrajni odbor je v času ustavnih razprav izhajal pri obravnavanju konkretnih družbeno političnih problemov iz osnovnih ustavnih principov, jih povezoval z dosedanjim družbeno prakso, ob tem pa skušal usmerjati ostale družbeno politične organizacije in občinska vodstva na bistvene naloge, ki jih terja praktično uveljavljanje ustavnih določil. To naj bi orientiralo politične organizacije tako, da bi se aktivno angažirale pri pripravah na osnutke statuten komun, statuten krajevnih skupnosti in statuten delovnih organizacij. Ze od vsega začetka je bilo jasno, da bodo postajali principi nove ustave toliko pristnejši, da bo več možnosti za preverjanje in ocenjevanje lastne prakse, če bomo k razpravi o dokumentih notranje zakonodaje komun, krajevne skupnosti in delovnih kolektivov pritegnili kar najširši krog občanov in proizvajalcev. Vodstva SZDL niso bila povsod dovolj aktivna ob pripravah statuten komun in krajevnih skupnosti. Ta naloga je v zaostanku, pač pa so sindikalne organizacije v zadnjem času storile nekaj več za priprave statuten gospodarskih organizacij. Ta ugotovitev zahteva od vodstev SZDL in ostalih družbeno političnih sil, da se ob politični aktivnosti, ki jo terjajo bližnje volitve, dosledneje zavzemajo za to, da bo razprava za sestavo statuten postala stvar vsega članstva SZDL.

Vprašanje prostorov je eden izmed važnih čimblev, ki ovira uspešnejše delo krajevnih organizacij. Po podatkih ima le 32 krajevnih organizacij (12%) svoje klubske prostore, 14 organizacij uporablja prostore skupno z drugimi organizacijami, 13 organizacij gradi svoje prostore, 2 pa preurejata. Od 262 krajevnih organizacij SZDL jih ima le 28 svoje seče, 157 uporablja prostore z drugimi organizacijami, 77 organizacij pa sploh nima svojih urejenih sedežev. Oprema sedežev krajevnih organizacij ustreza le v 20 organizacijah. Vse to ovira uspešnejše delo krajevnih organizacij ter bo treba te ovire postopoma odstranjevati.

Aktivnost krajevne organizacije je v veliki meri odvisna tudi od njenega vodstva. V preteklem obdobju je bilo v vodstvu krajevnih organizacij, posebno na podeželju, premalo mlajših ljudi. V organizacijah v mestnih in industrijskih naseljih pa premalo članov iz proizvodnje in so se te krajevne organizacije usmerjale na reševanje drobnih krajevnih vprašanj, manj pa povezovalne in načelnje konkretno gospodarsko problematiko.

Kakovostno izpopolnjevanje političnega dela

Krajevne organizacije so dajale pobudo za ustanavljanje raznih sekcij in podružnic, da bi tako še bolj poživili politično delo na terenu. Število sekcij se je naglo dvignilo zlasti po V. kongresu SZDL. Njihova aktivnost je pripomogla, da so krajevne organizacije laže uveljavljale ustreznejše oblike in metode delovanja. Vzporedno s tem pa organizacije SZDL niso pri formiranju sekcij v dovoljni meri upoštevale konkretnih potreb kraja.

Največ sekcij so krajevne organizacije ustanovile za komunalno in gospodarsko dejavnost. Te sekcije so tudi najbolj učinkovite, čeprav ponekod posegajo v dejavnost krajevnega odbora. Sicer pa je malone po vseh krajevnih organizacijah SZDL čutili, da vloga sekcije še ni povsem jasna. Poseben problem sekcij je v tem, kako bi obravnavano gradivo prenesle na krajevne odbore. Prav malo je primerov, ko sekcija, ko je obdelala določen problem, predlaga rešitve krajevnemu ali občinskemu odboru.

Čeprav so občinski odbori v preteklem obdobju precej naredili za zboljšanje stikov med krajevnimi organizacijami in sekcijami, je to šele začetek. Uspesabljanje vodstev organizacij SZDL je še premalo sistematično. Poleg seminarjev (sektorskih) za vodstva krajevnih organizacij in sekcij bi morali občinski odbori navezati tesnejše stike med občinskimi odborom in krajevno organizacijo. Dolej so se ti stiki še vedno preveč omejevali zgolj

Politika SZDL v oblikovanju krajevnih skupnosti

Vzporedno z volitvami v krajevne organizacije SZDL so potekale tudi priprave za formiranje novih področij krajevnih skupnosti. Pri razpravah o bodočih statutih komun so ponekod izstopale težnje, da vskladijo teritorije krajevnih organizacij SZDL z območji bodočih krajevnih skupnosti. Zaradi tega se je zmanjšalo število krajevnih organizacij, povečalo pa število podružnic.

Občinski odbori so stalno razpravljali o delu krajevnih organizacij. Krajevne organizacije lahko po njihovem delu razvrstimo na tri vrste: v organizacije, ki so svoje delo pravilno zastavile in se z njim na terenu tudi uveljavljajo, ki so razvile pestre oblike dela in ki aktivno povezujejo vse članstvo. Druga skupina organizacij je sicer pravilno razumela nove naloge SZDL in tudi skušala reševati problematiko svojega področja, toda različne težave so zaustavile njihov začetni polet. Tretjo skupino pa tvorijo tiste organizacije, ki svojih metod in oblik dela niso prilagodile novim spremembam in potrebam političnega dela na terenu ter se še vedno vrte okoli preživetih oblik. Rešujejo le formalna vprašanja in izvajajo naloge organov lokalne samouprave ter se v preveliki meri ukvarjajo z operativnim reševanjem konkretnih nalog, premalo pa nastopajo kot politični faktor pri razčiščevanju problematike svojega kraja in premalo vplivajo na organe, ki so dolžni izvajati konkretne naloge.

Vprašanje prostorov je eden izmed važnih čimblev, ki ovira uspešnejše delo krajevnih organizacij. Po podatkih ima le 32 krajevnih organizacij (12%) svoje klubske prostore, 14 organizacij uporablja prostore skupno z drugimi organizacijami, 13 organizacij gradi svoje prostore, 2 pa preurejata. Od 262 krajevnih organizacij SZDL jih ima le 28 svoje seče, 157 uporablja prostore z drugimi organizacijami, 77 organizacij pa sploh nima svojih urejenih sedežev. Oprema sedežev krajevnih organizacij ustreza le v 20 organizacijah. Vse to ovira uspešnejše delo krajevnih organizacij ter bo treba te ovire postopoma odstranjevati.

Aktivnost krajevne organizacije je v veliki meri odvisna tudi od njenega vodstva. V preteklem obdobju je bilo v vodstvu krajevnih organizacij, posebno na podeželju, premalo mlajših ljudi. V organizacijah v mestnih in industrijskih naseljih pa premalo članov iz proizvodnje in so se te krajevne organizacije usmerjale na reševanje drobnih krajevnih vprašanj, manj pa povezovalne in načelnje konkretno gospodarsko problematiko.

Urejuje uredniški odbor Glavni in odgovorni urednik Rastko Braškaj Izhaja vsak petek Izdaja CZP Primorski tisk Koper. Uredništvo in uprava v Kopru, Cankarjeva 1 telefon 21-470 Posameznik izdvo 20 din Letna naročnina 400 din. Za inozemstvo 2.200 din ali 3,5 amer dolarja Bančni račun 402-11-1181 pri podružnici NB Koper Rokopisov in fotografij ne vračamo Stavek in kliseli tiskarne CZP Primorski tisk Koper. Tiskano na rotaciji tiskarne CZP Ljubljana pravica Ljubljana

TRETJI KONCERT DRUŠTVA PRIJATELJEV GLASBE

RAZLIČNE OSEBNOSTI IN
RAZLIČNI INSTRUMENTIKomorni pevec
Mitja Gregorač

Po dveh uspešnih koncertih, na katerih so nastopali Trio Lorenz, violinist Igor Ožim in pianist Marijan Lipovšek, je priredilo društvo že tretji koncert komornega značaja. Še ta mesec bo tudi četrti koncert, in sicer violinista Dejana Bravničarja

Flautist
Boris Campa

V sredo, 3. aprila je koprsko Društvo prijateljev glasbe priredilo že svoj tretji koncert; za razmeroma kratko dobo, odkar je bilo društvo ustanovljeno, pomeni to velik uspeh. Kakor prva dva koncerta je bil tudi tretji komornega značaja, koncertirali pa so flautist Boris Campa, klarinetist Igor Karlin, koncertni tenorist Mitja Gregorač in pianist prof. Marijan Lipovšek.

Tokratna prireditev pa se je razlikovala od prejšnjih predvsem v zasedbi. Na prvih dveh koncertih so nastopili umetniki z godalnimi instrumenti in klavirjem, na tretjem pa dva pihalca in pevec. Za koprsko občinstvo (in ne samo za koprsko) je bila ta zasedba malce nenavadna, vendar pa zato nič manj vredna. Ob šibkejši izvedbi bi utegnili ta raznolikost razbiti enovitost prireditve, vendar se to ni zgodilo. Nasprotno, menjavanje nastopajočih solistov, od katerih se je vsak predstavil z lastnimi značilnostmi glasbenega podajanja, izvirajočimi deloma iz osebnosti, deloma iz instrumenta, je poživilo in popestrilo sorazmerno težavni spored.

Kar zadeva izbor zahtevnih skladb, je potrebno povedati nekaj več o tem. Flautist Boris Campa in klarinetist Igor Karlin sta v Kopru izvedla dela, ki sta jih igrala na skupnem koncertu v Parizu; tam sta končala študij s takšnim uspehom, da sta si kot najboljša absolventa pridobila pravico do samostojnega koncerta. Tenorist Mitja Gregorač pa je iz svojega obsejnega repertoara izbral Beethovna, Brittna, Šivica in Lipovška.

Po štiristavčni Sonati za flauto Georgea F. Haendla, ki je uvedla spored in hkrati nudila izvajalcu priložnost, da je pokazal svojo zmogljivost na videz neobglavljeno instrumenta, so sledile tri pesmi Ludwiga van Beethovna; vse hvale je bila vredna zamisel, da je napovedovalka Tončka Ven-

OBCINSKE REVIEJE
MLADINSKIH ZBOROV
V KOPRU, ŠMARJAH
IN ŠKOFIJAH

V soboto in v nedeljo, 13. in 14. aprila se bodo začele občinske revije mladinskih zborov koprskih občine. Revije bodo sektorske, in sicer v Šmarjah, Skofijah in Kopru.

V Kopru bo revija v soboto ob 10. uri. Nastopili bodo mladinski pevski zbori osnovnih šol »Janka Premrla-Vojka« in »Pinka Tomažiča« iz Kopra, koprškega učiteljskega in osnovnega šole iz Pridvora. V Skofijah bo revija v nedeljo ob 15. uri. Nastopila bosta dva pevski zbori iz Božičev in trije s Škofij. Tudi v Šmarjah bo revija v nedeljo ob 15. uri. Nastopili bodo mladinski zbori osnovnih šol iz Ouc, Koštobane in Pomjana ter štirje iz Škofij.

Hrastovclj ne moremo več
puščati vnemar

Kakor smo že poročali, je v angleški pisana mednarodna revija Life (Življenje) objavila v svoji letnji osmi številki na štirih straneh barvne slike in opis fresk v Hrastovljah, katere ocenjuje kot »zaklade srednjeveške ljudske umetnosti in silnikano zgodovine. Revija izhaja v nakladi nad 4 milijone izvodov in prodaja jo v 79 državah na vseh celinah naše zemlje. Če bi hoteli plačati reklamo, katero nam je revija napravila, po tekstni oglašni tarifi, bi morali zanjo odšteti nič manj kot 160.000 dolarjev. Predlog, naj bi zdej »Life« objavili kje so Hrastovlje, ni uresničljiv, ker za tako objavo nimamo sredstev. To nam pač dovolj jasno dokazuje, kakšen pomen je uredništvo prisodilo našim hrastovljskim umetninam in koliko ji za to moramo biti hvaležni.

Res je, da v reviji ni povedano, da so Hrastovlje v bližini Kopra (rečeno je le, da so blizu istrske obale), vendar bodo o njih iskali nadrobnejše informacije vsi tisti tujci, ki se za stare umetnine zanimajo in bodo prišli v našo bližino. Pričakovati smemo torej čedalje večje zanimanje za Hrastovlje. Vprašati pa se pri tem moramo, kakšni so pogoji za stvarno obiskovanje? Pot od Ljudskega parka Rižana do Hrastovlj je taka, da si vsakdo rad premisli, preden zapelje nanjo s svojim boljšim avtomobilom. To ne pravimo samo iz teorije, marveč iz prakse. Ni jih že bilo malo, ki so ob vrnitvi izjavili, da so jih Hrastovlje navdušile, da pa jih ne bi obiskali, če bi bili vedeli, kakšna je cesta do njih. Tudi edina hrastovljska gostilna je v zasnem vsemu, kar se imenuje sodobno gostište na turistični točki. In naznanje tudi sama vasica! Značilna podoba je zaostala notranje Istre.

Res je, da nas hudo tare vrsta nujnih vprašanj, katere bi bilo treba rešiti, pa nimamo sredstev, niti pa se nam ne zdi, da bi bilo treba ukrepati. Pri tem namreč ne gre samo za turizem, marveč tudi za nas ugled pred svetom. Če že ne drugega, bi morali čisto vsaj malo bolje urediti, posati in

zvaljati, vasico pa asanirati in urediti do dohodno pot od naselja do cerkve. Ker gre za umetnino republiškega in vsedravnega pomena svetovne veljave in je pod nadzorstvom zavoda za zaščito spomenikov, bi bilo nemara le kako mogoče dobiti za namenjena dela potrebna sredstva. Zraven bi mogli pomagati tudi sami hrastovljski prostovoljni delci, ali pa bi poklicali na pomoč našo mladino. Neverjetno se tudi zdi, da ne bi mogli najti rešitve za speljavo ceste od Ljudskega parka Rižane mimo naprav rižanskega vodovoda. Samo tako bi mogli doseči, da bi turisti, ki obiščejo Zvrček, šli tudi dalje do Hrastovlj.

Uprava koprškega muzeja namerava nastavitv letos v času turistične sezone v Hrastovljah vodnika-tolmača, ki bo obiskovalce sprejemal in jih vodil po cerkvi. Prodajal naj bi tudi razglednice in diapozitive. Diapozitive bi izdeloval muzej sam, potrebuje pa za začetek osnovni kreditni četrt milijona. To bi pomenilo skupaj z vsotnino vir dohodkov za zasnovano akcijo. Obisk bi se, podkrepljen s primerno propagando, stalno večal, in težko si zamislimo kulturneškega tuje turista, ki si ne bi želel ogledati Hrastovlj, ko pride že v njihovo neposredno bližino na naši letoviški obali. Hrastovlje bi tako postale naša rešena turistična znamenitost in privlačnost.

Predlog muzejske uprave je tudi, naj bi uredili hrastovljsko gostilno v slogu istrske folklorne, seveda s primerno adaptacijo in asanacijo. Gostilna je zasebna in najbolje bi bilo, da taka tudi ostane, kar za vključitev v socialistični sektor vsaj zaenkrat ni pogoj. Potrebno bi bilo najti le spoznanje z gostinstvom in mu dati potrebna sredstva v obliki ugodnega kredita, katere bi moral uporabiti za predloženih načrtih in pod nadzorstvom muzejske uprave. Naj pa že najdemo sredstva kakor koli. Hrastovlje ne moremo več puščati vnemar. Rešitev terjata turizem in naš ugled. B. R.

Alberta Roussela; skladatelja so navdihnile za to skladbo slike legendarnih oseb, upodobljenih vselej s flauto.

Sledili so Jules Mazellier s Fantazijo za klarinet, Pavel Šivic in Marijan Lipovšek s Ronspevoma, Giulio Bonnard z samodrejem za klarinet in Alain Weber s Scherzettom za flauto, s katerim se je koncert tudi končal.

Na popoldanski prireditvi za mladino, pri kateri je bila dvorana Glasbene šole spet nabito polna, so izvajalci svoj spored nekoliko skrajšali in zamenjali nekaj zahtevnejših skladb z lažjimi. Tehtnost in vrednost izvedbe nista s tem ničesar izgubili.

O sami izvedbi ne gre veliko pripovedovati; superlativov brž zmanjka in poročevalec zaide — ne da bi se zavedal — v ponavljanje neprepričljivih in obrabljenih fraz, ki ne morejo prikazati pravega vtisa. Ta pa je ostal v poslušalcu. Naj se omejim le na to: muziciranje je bilo pristno, nič ponarejeno, izvajalci pa so dokazali, da imajo pihala prav takšne izrazne in tehnične možnosti kot godala in da je pevec glas lahko najlepši instrument, če je združen s toplino, ljubeznijo do pesmi in osebno kulturo.

Flautist Boris Campa je podaljšal izvedene skladbe s teh-

nično dovršenostjo in s takšnim muzikalnim podoživljanjem, da je hotel ali nehoté ustvariti čisto posebno vzdušje: poslušalec je imel vtis, da sta s Campo sama v dvorani. To pa je višek, ki ga dosežejo le redki umetniki.

Tenorist Mitja Gregorač je vrhunski poustvarjalec, eden redkih, zato pa tem bolj iskanih in zaželenih komornih pevcev v Jugoslaviji. Beethovnovi pesmi, ki jih je zapel, so bile v vseh odtenkih popolna poustvaritev.

Klarinetist Igor Karlin se odlikuje s prelepim, čistim in polnim tonom ter izvrstno tehniko. Pariška šola je temu mlademu umetniku dala poslednji lesk.

Pianist Marijan Lipovšek ni samo spremljal solistov, temveč je s njimi muziciral; ni preveč, če zapišem, da je vsaj polovica umetniškega dosežka tega koncerta plod njegove izredne muzikalne sile, sposobnosti, s katero se močje tako zlahka podredi solistu, kjer je to potrebno, se raji pa ga dviga v glasbeni zanos, iz katerega se rodi edino prava umetnina.

Ob zaključku tretjega koncerta je Društvo prijateljev glasbe napovedalo že četrtega: 17. aprila bosta koncertirala violinist Dejan Bravničar in pianist prof. Marijan Lipovšek. Društvo je torej dokazalo, da je sposobno za življenje, številno občinstvo pa je potrjalo, da je bila ustanovitev društva upravičena.

Vladimir Lovce

Tovariš iz sirotišča

Odlomek iz romana ORKAN. Izšlo v zbirki Ljudska knjiga pri Prešernovi družbi. Prevedel Marian Tavčar

Ko so prvi dan ostali v baraki samo oni trije, je Andrej pokazal Kumu tega dekca z drugega konca in menil:

»Tale tam se pač ne bo več izmazal. Sel bo prvi v krtovo deželo.«

Andrej je Kumis se osuplo spogledal. Mahoma prasne Andrej v pridruženosti. Od se mu pri tem tisti kanj krotko zasvojilo, da se mora se Kumis bolesto nakremžiti: »Ah, roza, poberi se iz našega srca!«

Potlej razgrne Andrej pred njim svoje doživljanje iz Amerike. Te zgodbe trajajo cele ure; samo da ostaneta sama, pa že začne Andrej:

»Sedaj pa napni malo ušesa, moj dragi Kumis. Prekoceanski parkirni t je bila barka, da ti kar ne morem povedati česa takega se nisi videl — pravo mesto. Kabine napravljene iz poločenega lesa, sedeži pa obloženi z žametom. Ponoči se blešči v tisoč elektrinih luči. Vsi potniki so v lepih, čistih oblekah. Gode igrajo in moški se sučejo z dekleti. Ob odmorih skrajajo bleščeti kristalni časopisi, na njih se smejejo. Preko morskimi velikani ti reže vode, da se zdi, kakor da so te brez dna, in globoko šope iz orjaških pljuč. Ta parkir je čisto kot velika divja zver, vendar se pokorno vdaja volji svojega kapitana.«

Kumis mu sem pa tja pretrga nit pravega pisanja, da ga naj pobara za stran dežel in svoje Odiseje:

»Ali ste na poti naleteli na otok, kjer živi nimfa Kalipso?«

Andrej je premišljen, zato se ne spusti kar na vrat na nos v čudoviti Kumisov svet, marveč ga zavrne:

»Eh, tisto se je dogajalo v pravadnih časih drugod. Vendar tudi na tej poti srečaš otok, mesta pa čarovnice, kakršna je Kalipso. Njihovi pra-

sti in vratovi se kar bliskajo od dimantov, in ko se pozdravljaš z njimi, se ti sladko smehljajo.«

Andrejevi oči se znova zamegle. Obmolknje in se burno v svet svojih misli. Prsi mu zatopijo kipe. Potlej jamilo božati črtilo mesovje svoje zabuhle noge. Kumis si ga z usmiljenjem ogleduje in menil: »Ali se Andrej ne moti in je Misketi kot izrežana Kalipso ali kakšna druga sirena?«

Spet drugi dan začne Andrej: »Poslušaj, Kumis, kar ti bom zdaj povedal. V Ameriki so hiše, da jih z

KOSTAS MAKISTOS

besedo kar ne morem opisati. Moral bi jih videti. Pozimi sploh ne vidiš nobenih peči in žerjavov, pa so vendar tople kot pomlad. In poleti je prav tako sveže kot jeseni.«

»Kakor je v Pacelsovi hiši?« pobara Kumis.

»Kaj bo Pacelsova beraščaj! Ta vendar ni nič v primeri s tistimi hišami.«

»Potlej se pa kakor Odisejeve palače. In v njih se kar naprej maste! Andrej mu začne razlagati, kolikokrat tam jedo in kaj jedo za vsak obrok.«

»Ali pa vsi tako jedo?« vprašuje Kumis.

»Ah, vsi pa že ne. Tam so pa tudi ljudje, ki stradajo.«

»In zakaj tako?«

»Eh, zakaj, zakaj? To te tudi jaz vprašujem! In Andrej je podijval.

Spet je postal čisto dober. Glas mu je kar grmel. Njegovi gibi so bili sedaj kot odsekanj. Kumis je brž zasakal pogovor drugam, da ga pomiri. Toda Andrejevih zgodb se ni nikdar zmoglo. Kumis jih je poslušal z nadčloveško zavzetostjo. Daljni svet pomorskih poti, življenje v ameriških mestih, ljudje, ki so storili Andreju dobro ali zlo, vse to se je mešalo z njegovimi lastnimi sanjskimi predstavami, s spomini iz Odiseje, z osebami iz barake in njihovim početjem, vse se je prepletalo in tvorilo sklenjen krog, v katerem Andrej ni mogel nastopiti zacetka in srede in ne konca. In Kumis niti ni imel več poguma ne želje, da bi napravil red v tem pisanem svetu, ki se je sukal v njem in pred njim. In vdal se mu je kar brez odpora.

Andrejevih zgodb je bilo konec šele, kadar je prikolovratil v barako ta ali drugi zbiratelj prebivalcev, vratačjo se s svojih potovalov.

Vedel se je najprej prikazal Vlas; po podaljšnem obrazu si kar lahko videl njegovo slabo voljo.

»Vse skup naj vzamem vrag! Kdo pa je vzel moj lonček in ga prestavil tja?«

Nične se ni dotaknil njegovega lončka. Bil je bil ves prazen. Bil je še vedno tam, kamor ga je bil položil. Vendar je moral tudi Vlas najti kakšno kost, da je lahko znesel nad njo svojo voljo lakoto, svojo togotu in si olajšal dušo.

»Dobro, že dobro, Vlas, prišel bo dan, ko ti bode vsa stvar v rokah!«

Potlej je Vlas prišel iz žepa svoje črke in jih zložil v vrečko. In vrgel se je z vso vno na kajo, kakor da bi hotel z njo zadovoljiti in obrzdati tudi lakoto, ki ga je črčila. Obrnil se mu je pa železce in izločil črnsko sluz. Na tleh sedeč, je zlezal v dve gubi, pritisnil roke na železce in bolešno javskal kakor pišček, ki ga mlatiš.

Toda nekega dne se je vrnil v barako ves nasmejan in razigran. Trepiljal se je po trebuhu in hlastal:

»Sit je ko boben, dobro sem si ga napašel, hi hi hi!«

»Poln krožnik, ti povem, Andrej, mnam, mnam! Kaj krožnik, škeda, polna do roba! Jaha z mesom. Pa pravo meso. Ti rečem! Naj me strela, pri tem je pokrižal, če se ti lažem zastran mesa. Eh, dragec, ko bi se živila moja hotra, bi ne bilo tako z menoj. Viš, in botričina hči me je peljala v hišo — je omožena in ima sina približno istih let kot Kumis — ter mi postregla z veliko žilico.«

In znova hvalnica na pokojno botro; pa slavošev na »pravo« meso in spet in spet samovoljno riganje. Ona dva sta ga samo še poslušala, nihče mu ni odgovarjal.

»Ne bo se Andrej, je nadaljeval, »vse to bo minilo. Nekega dne bo imel vsak vsega kar si vese in hudo bo imel.«

Tudi Andrej Kumis, se boš najeđal, da boš počil, in ne boš tako suh in droben, kakor si... Ne plašaj si beliti glave zaradi tega.«

Vendar ga je spet minila dobra volja. Čez nekaj dni, letje ga neko opoldne, ko se vrne v barako ves premir in drgetajoč. Molče se usede na svoj prostor in dolgo ždi od onih negiben, kot okamenel. Nato si visoko spodreka hlačnice in preiskuje s prsti gole piščali. Otupile jih, težka in jih naskrivaj strmo meri.

Andreja premaga skušnjava. Kaj mu je vendar? Kaj mu je šinilo v glavo, da ga tako skrbe noge.

Glasno mu veli:

»Ti, kaj pa delaš tam?«

Viasja ga gleda zabodeno ko vol. Potlej zine: »Klubo!«

In utihne. Vse se tako zdi, da je ob pamet.

Malo čez pol dne se prikaže Lupoš. Vrne stekleno skledico Andreju. Če je notri kaj hrane, ne reče nobene, marveč jo kar odkuri. Če pa je, mu z bora dvema besedama poljasi, kako da ta in on ni nič dal.

»Kozel pravi, da ne more nič več dati. In česa naj bi tudi pričakoval od njega? Ali lahko izmolže iz kozla mleko. Ne moreš, pa če se prelomiš.«

Manthos zmerom nekaj prinaša. Nikoli ne pride prazen. Usede se na oči vseh, ki so v baraki, izloži izpod srca vse, kar je dobil, in se je pri tem pač vrnem v enako in mlasti z lezikom, strmo pogledujoč zdej enega, zdej drugega.

Nekoč spet pride in nosi s seboj nekaj zavito v umazano rjuho. Vsi si kar zatisnejo nos od različnih dišav.

»Kakšno smrdljivo mrhovino pa spet prinašaš, prijateljček?« mu zašepeta Andrej.

Manthos jame po oslovsko rigati. Steče na svoje mesto, vzame flovatni lonček in jo spet ucvre vne, kakor bi mu gorelo pod petami. Čez precej časa se vrne in si obilnože ustnice. Vzpne se nad živega mrliča, vzdigne visoko nad glavo lonec, posnema Rotpravo in jo mu ukaže.

»Daj, bratec, pogledaj, kaj imam — oslovsko pečenje. Pojlej malo tega št ti, da ne pogineš.«

Sede zraven njega ter ga pita.

novitele na knjižni polici

IVAN CANKAR: NA KLANCU. V knjižnici Kondor je izdala knjigo založba Mladinska knjiga. To je eno izmed najboljših del v najboljši Cankarjevi del. V njem je postavil, kakor pravi sam v nekem pismu, spomenik svoji materi »in taknega spomenika se ni imela kmalu človeška mati.« Opombe in spremna beseda so izpod peresa Borisa Merharja.

ANTON ASKERC: IZBRANE PESMI. Izdala založba Mladinska knjiga. Askerc sodi med naše najboljše episke pesnike in knjiga, ki jo je pred kratkim izdala Mladinska knjiga, predstavlja izbor njegovih najboljših del, predvsem balad in romanov. Pesnik je izbral Avgust Pirjevec, članek o pesniku je napisal Anton Slodnjak, opombe pa Marijana Novak.

JEAN CADOUX, JEAN LAVIGNE, GEO MATHIEU, LOUIS POTIE: »OPERACIJA 1000«. V zbirki Globus je izdala knjigo Mladinska knjiga. Delo opisuje raziskovanje francoskih jamarjev in njihov namen, da bi se spustili v brežno, ki je bilo globoko svojih tisoč metrov. Bolj kot zgodba o rekordu je ta knjiga zgodba ekipe, ki je ta rekord naskakovala. Vsi pripovedujejo na preprost, priberan in naraven način. Ker ima jamarstvo pri nas dolgo izročilo in tudi veliko privrženecv, utegne postati knjiga zanimivo in poučno branje marsikateremu človeku, ki ne vidi naravnih lepot le nad zemljo, ampak tudi pod njeno površino. Knjiga je bogato ilustrirana s številnimi fotografijami.

L. M. SKERJANC: GLASBENI SLOVARČEK. V zbirki Kozmos je knjigo izdala Mladinska knjiga. Knjiga je razdeljena na dva dela. Prvi del obravnava biografije in ocene del vseh osebnosti, ki so svoje življenje in delo posvetile ustvarjanju ali poustvarjanju na področju glasbe. Drugi del je tolmač strokovnih izrazov, domačih in tujih, ki jih pogosto srečujemo v koncertnih ali opernih razlagah.

IVO ANDRIČ: ASKA IN VOLK. Izdala Mladinska knjiga v Cicibanovi knjižnici. To drobno delo jugoslovanskega Nobelovega nagradenca je v slovenščino prevedel pesnik Mile Klopčič. Knjigo je ilustriral in opremil Ivo Seljak-Copić.

V svoji redni zbirki »Igra in delo« je založba Mladinska knjiga pred kratkim izdala dve deli in sicer HIS-LEFON, ki ga je napisal inž. Jože Prhavc in PUSKA OD VODNI RIBOLOV, delo, ki ga je napisal Jože Vedral.

čavamo v koncertnih ali opernih razlagah.

CIRIL CVETKO: OPERA IN NJENI MOJSTRI. Izdala Mladinska knjiga. Na področju glasbe in literature o njej samo Slovenec vedno precej ostaja. To vrzel skuša sedaj zapolniti delo C. Cveta, ki nudi vpogled v opero in v svet njenih ustvarjalcev.

CHARLES DICKENS: CAROBNA RIBKA KOST. V knjižnici »Cebelica« je pred kratkim izšla ljubka povest, ki jo je bil napisal eden izmed največjih svetovnih pisateljev. Knjižnico je prevedla Mira Mihelič.

IVO ANDRIČ: ASKA IN VOLK. Izdala Mladinska knjiga v Cicibanovi knjižnici. To drobno delo jugoslovanskega Nobelovega nagradenca je v slovenščino prevedel pesnik Mile Klopčič. Knjigo je ilustriral in opremil Ivo Seljak-Copić.

V svoji redni zbirki »Igra in delo« je založba Mladinska knjiga pred kratkim izdala dve deli in sicer HIS-LEFON, ki ga je napisal inž. Jože Prhavc in PUSKA OD VODNI RIBOLOV, delo, ki ga je napisal Jože Vedral.

Pomladanska zima na Komni

Iz knjige STEZE, SKALE IN SMUČIŠČA. Izdala Mladinska knjiga v knjižnici »Priroda in ljudje«. Izbral, uredil in napisal spremno besedo Vlado Vodopivec, opremila ing. arch. Mira Rojc, fotografski posnetki prof. Janka Ravnika

Nekoč sem na veliko noč preživel nekaj dni na Ovčariji v pastirskem stanu. Velika noč je bila sprva božična; sivi oblaki, zasnežene smreke in megla. Potem gost metež, ki je na debelo nasul snega po gorah. Dan nato je bil dan sončnega vstajanja, sijajnega pomladanskega praznika.

Usmeril sem svoje smuči proti Štapcam. Čez strmine so se prelivale svetlobe in podolgaste sence macesnov. Okrog dreves topli kolobarji novega snega, otajane ga od močne vročine. Po belem prtu, zavitem, strmem, položnem in nagubanem, ni bilo ne duha ne sluha o smučarjih, samo sled gamsa je spominjal na živa bitja. Sneg je bil težak in mehke. Pod Štapcami sem izpod zadnjega klanca zavil na desno. Tam prej še nisem hodil, le čul sem o lepem svetu zadaj za Tičarico, med njenim skalnatim grebenom in med dolgo plitvo dolino, kjer smučamo izza Kopice na Dedno polje.

V strm plaz so smuči zarezale ostro sled. Težko sem se vzpenjal, dušila me je pripeka. Pod soncem so se razpregli tenki oblaki, skoraj nevidni. Luč je postala žgoča in slepeča. Čez temne naočnike ob sencih in po čelu je tekla znoj in se mešal s plastjo maza. Proti sončnim žarkom. Nejevoljen sem obstal, snažil naočnike in počasi romal naprej. Bila je pot kakor pod bremenom, dasi sem bil spočit in zjutraj čil. Komaj sem čakal, da sem dospel na vrh strmine, od tam pa so olajšan ubral povprek čez plaze proti Kopici. V dalji so se podili oblaki proti severu.

Nedaleč pod menoj me je pozdravila siva skalnata gora med sijajno modrino, z belo čepico vrh temena, prepočena z globoko rezo v prevesni steni. Kakor obrovsko ajdovo zrno je postavljena Kopia visoko na mejo med snežne planjave, nad prepade, ki zavajo proti dolini Za jezeri, pod sinjo višavo, v katere se vzdiguje jezero Zelnarice in Vršaki — vla-

dar ponižnih sosedov, kažipot izpobjenim smučarjem. »Glej tam tisto gorlo!« si pravijo smučarji v daljavi, »previsna je, strma in prijazna obenem.« — Na vsej dolgi poti od Vogla do doline Za jezeri jih spremlja. Tam nenadoma izgine. Kateri greben jo zakriva? Katera gora jo presega? Zadaž za objubljeno dolino je njeno kraljestvo, ponosno in trdno se vzdiguje zadaj za strmimi stenami.

Ta dan me vodi pot samo na greben pod njeno glavo, ne bom je obiskal. Že pred letom sem bil na ozkem vrhu, ki je za silo dostopen še s smučmi. V kontah pod grebenom zavije moja smučina na levo proti Tičarici. Njen bok je strm in plazovit. Odidem na rob. Skozi skalovit žleb snega pogled v globel na jezeri ob koči. Kakor dragulja leži, ozki, sloki in čisti v plitvi kotanji skoraj navpik pod stenami in plazovi. Tiho se zibljeta v zeleni, mračni luči, ki sije izza oblakov na zahodu.

MARIJAN LIPOVŠEK

Nad njima se boči Komna, snežene police, armade macesnov postavljene daleč pod skalnate grebene. Tam proti Lanševici je ravna ploščad, nastlana s svetlo plastjo snega, zadaj za njo sivi greben Bogatinov. Hladna in mirna je slika, hladna kakor vzduh, ki mrzlo veje čez gore. Visoko sredi skalovja stojiš, na levo se vzpenja strm rob pod vrh Tičarice, na desni bele plasti nad prepadi, pod teboj razgrnata in skalnata kopnina, posejana s snežnimi lisami. Vidiš jo le zgornj, prekalu se prevesi v globel, kjer pogled zdrkne navzdol k snegovom in na jezeri. Prav to do tega kraja, kjer strmli v daljave, vodi ravna snežena pot med obilnimi kopami, pred teboj pa se raztezajo globine in širni svetovi. Tako je ptiču pred poletom, preden razprostre krila in šine v

zrak, kakor da boš vsak hip zaplaval nad planjavo pod seboj.

Zamika me pogled na Lope in Vogel. Zakrivajo mi jih robovi, prenikno sem še. Pod Tičarico prečim strm plaz pod gladkimi skalami. Sneg je bil mehak, »koraž gnil, pa je le vzdrlž, ni se podsul, ni me vzel s seboj. Okrog skal se vzdigne na rob in po njem na Malo Tičarico. Razgrne se še veličastnejša slika. Lepa Spica vzpenja svoj ostri greben nad visoko Komno. Za njo pa rogliji in skalnate glave, bele in sive, vsa dolga vrsta vrhov in vršičev čez Kal in Velika vrata do Lanševice in Bogatinskega sedla. Slika tone v somraku oblakov. Svetlejši mlečni utrinki sončne svetlobe švigajo čez mirno sivino. V jezerih vztrepetava odsvit kakor oddaljeno vzplapolavanje isker. Nemo se pomikajo grmade kopastih megla čez Kuk in južne Bohinjske gore, v višinah nad vršiči se v vrtnicah podecunjate meglice. Modra okna med temino splejše žarke sončnega sija na belo planoto, da se nagloma spreminja iz siviga prta v lisasto, živo pokrajino, po kateri se pode svetli krogi med sencem, plazeče se po vzpetinah in globeljih.

Jezeri, majhni in z višine neznatni, se skoraj izgubljata med širokim svetom zemlje in zraka, ki ju obdajata. A jezeri čarata med ta prvobitna elementa še svoj svet vode, ki odbija in odseva v sebi vsa naravna dogajanja krog sebe: sončni žar in mrak oblakov, belo planjavo in zelenje smrek med strmimi skalami divjih oblkih.

Ob pogledu na ta gorski svet ne čutim

Človek, morje in zapečatene steklenice

Po oceanu plava navadna steklenica, zapečatena s smolo. Hitrost, ki se z njo giblje, je odvisna od vetrov in morskega toka. Če je veter šibak, napravi steklenica samo eno miljo na uro, če pa je veter močan, lahko napravi v enem samem dnevu tudi več kot sto milj!

Nekoč so z istega kraja v Braziliji vrgli v ocean dve steklenici. Eno je zanesel tok proti vzhodu, drugo proti zahodu. Prva so našli na obali srednjeameriške države Nikaragve, druga pa na afriški obali. Drugi dve steklenici so vrgli z ladje sredi Atlantskega oceana. Čez 350 dni so ju našli na francoski obali. Druga od druge sta bili steklenici oddaljeni vsega skupaj le dva centimetra!

Najdlje je potovala steklenica, ki so jo kasneje imenovali »Potujoči Holanec«. Nemška ekspedicija jo je vrгла v morje na južnem delu Indijskega oceana leta 1929. Na listku, ki je bil v steklenici, je pisalo, naj najditelj spravi listek v steklenico in jo spet vrže v morje. Steklenico so najprej našli na obalah Južne

Amerike, čez dve leti so jo videli pa na tistem kraju, kjer so jo bili vrgli v morje. Svoje potovanje je končala v Avstraliji. V 247 dneh je napravila 16.800 morskih milj.

V različnih dobah so prinale steklenice najrazličnejša sporočila, največkrat so bila v njih pretesljiva sporočila brodolomcev. Leta 1944 so našli otroci v ZDA steklenico, v kateri je bil listek takšne vsebine: »Naša ladja se potaplja. Prišel je konec. Našega SOS nihče ne čuje. Morda bo to pisano prišlo v ZDA. Kasneje so ugotovili, da so vrgli steklenico s torpednega čolna, ki so ga leta 1943 potopili Nemci pri Gibraltarju.

Med vsemi primeri je najbolj čuden primer japonskega mornarja Hinosuka Matsujame, ki je leta 1961 odšel s 44 sotovarši na lov za potopljeno letalo. Med plobo se je čoln potopil, posadka pa se je izkrcala na koralni otok v Tihem oceanu. Umrirajoč od žeje in gladi je Matsujama na lesa napisal zgodovino svoje ladje, ga stlačil v stekle-

nico in jo vrvel v morje. Z neverjetno natančnostjo je vrzel ocean sporočilo na breg blizu vasi Hietamura, v katerem se je Matsujama rodil. Zal je prišlo sporočilo 150 let prepozno.

Pred kratkim je neka avstralska družba praznovala 20. obletnico svojega obstoja. Ob tej priložnosti so zmetali v morje nekaj zabojev steklenic, v katerih so bili čeki za večje vsote denarja. Ali bo kdaj katera izmed teh steklenic prišla v slovenske roke? Na to vprašanje je težko odgovoriti, ker so morski tokovi še tako neznan, da morda nobena od steklenic ne bo prispela do našljene obale.

Obsojeni kip

V Uro Pretu v Braziliji imajo že skoraj dvesto let v občinskem zaporu kip sv. Jurija. Med nekim verskim

obredom so nosili verniki kip po mestnih ulicah. Nenaodoma se je kip prevrnil in s sulico, ki jo je držal sv. Jurij, prebodel srce enemu izmed ljudi. Policijski načelnik je kip takoj zaplenil in napravil preiskavo. Ugotovili so, da ni bil umora kriv nobeden izmed tistih, ki so kip nosili. Tako so obtožili kip. Obsojili so ga na dosmrtno ječo. Kip je še zmerom za zapahi, ker se ni njegovega primera dotaknila še nobena amnestija.

ŽELEZNIČARJI
BREZ CILINDROV

Britanski železničarji bodo dobili nove in lepše uniforme. Modele so pred kratkim prikazali v Londonu. Namesto modrih uniform bodo odslej nosili uniforme sive barve. Posebna novost: šefu železniške postaje v bodoče ne bo treba ob svečanih priložnostih nositi cilindra.

Protesti in britanska vljudnost pravilo tej sliki. Brezposelnih delavci so pripravili »pohode« na občinsko zbornico v Londonu, da bi protestirali proti krizi, v katero je zašla industrija. Policija jih je najprej zadrževala, potem pa razgnala s konic. Toda tudi v tem spopadu se je izkazalo, da je britanska vzgoja in vljudnost močnejša od negotovosti. Policijski agenti in demonstranti so se namreč spoprijeli brez bruhanja, kot na kakšnem športnem tekmovalju. Prav po britansko, — »fair-play«

Mesto v vitrini

Skoraj vsakemu obiskovalcu Novigrada pade v središču mesta v oči ograjen prostor, v katerem so spravljene ostanki nekdanjega mesta Emonije. V prvem hipu ima človek vtis, kakor da so ostanki starega mesta spravljene v veliki »vitrini«.

Dobršen del nekdanje Emonije je v neposredni bližini Novigrada pod morjem, del, ki ga voda ni prepihnila, pa je ohranjen v »vitrini«.

Nekdanje mesto leži svojih 20 metrov pod morsko gladino, in kadar je morje mirno, je mogoče dobro videti ostanke nekdanje Emonije. Okoli hiš se sprehajajo ribe. Pogumnejši plavalci se v poletnih mesecih tudi sami podajo v hiše in prinesejo od časa do časa na površje kakšno muzejsko redkost. Doslej so našli že precej zgodovinsko pomembnih stvari, ker pa v mestu nimajo muzeja, obleži večina teh predmetov po podstrešjih. Pri nekaterih ljudeh je mogoče najti celo skladišče amfor, starega denarja itd. Tuji turisti so prihajali v Novigrad večkrat samo s tem namenom, da bi si kupili kakšno amforo ali podobno stvar, ker se jim je dozevalo, da bi si boljšega »suvenerja« ne mogli nabaviti. Sedaj je takšni trgovini odklenalo. Prepričali so jo dijaki-arheologi iz Umaga. M. J.

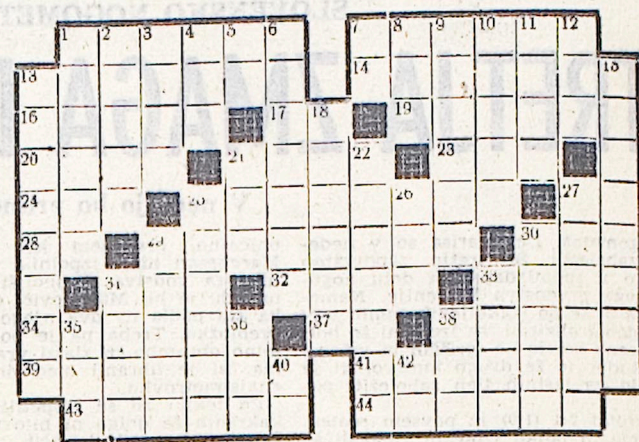
ŽRTVE KARNEVALA

Letošnje pustno ranjanje v Rio de Janeiro se je končalo s smrtno 28 ljudi. Do smrti je prišlo zaradi pretepo, obračunavanja z noži, streljanja.

V dekolirani rožnati obleki, model iz 18. stoletja, pozira Gina Lollobrigida v parku svoje rimske vile v Via Appia Antica. Slika jo ličja Glazunov, ki je prišel nalašč zato iz Sovjetske zveze, kjer je znan portretist. Med drugimi visokimi političnimi osebnostmi je portretiral tudi Nikito Hruščeva. Z Glazunovim se je Gina seznanila, ko je bila lani na obisku v Sovjetski zvezi, zdaj pa ga je povabila, naj jo obišče in napravi njen portret.

KRIŽANKA

Vodoravno: 1. ožja sorodnica, 7. največja reka Prednje Azije, dolga 2700 km, 13. sovjetski astronaut (Jurij), 14. mesto v zahodni Slavoniji, 16. glavna armenska reka, 17. slovenski tednik za razvedrilo, 19. reka na Aljaski, pritok Yukona, 20. kopalšče pri Benetkah, 21. utrip žile, 23. naša kratica za Vzhodno Nemčijo, 24. hoditi, 25. povrniti, ki jo vlagamo v kist, 27. različna nebnika, 28. kemični znak za kalcij, 29. referat, 30. ves, neposkodoval, 31. nevarna skala v morju, 32. Zolajev roman, 33. afriška republika, 34. slovenski pisatelj (»Deseti brat«), 37. medmet, 38. frankovski vladar z vsežikom »Mali«, 39. ime sovjetskega pisatelja Averčenko, 41. zgodovinski zapiski, 43. starogrška plesalka in igralka, 44. osmi del kroga.

Navpično: 1. ime španske filmske igralkice Montiel, 2. otčije pred zahodno obalo Sicilije, 3. kratek črn možki suknjič, 4. oblika ruskega stekla, 5. avtomobilska oznaka reškega okraja, 7. okrajšava za »edicija«, 8. električna merska enota, 9. španski diktator, 10. del boksarskega dvoboja, 11. Ober, 12. indonezijski šahovski mojster, 13. palatina na severnih obronkih Karpat, 15. bilka, 18. brezpravni podložnik v fevdalizmu, 21. potomec nizozemskih priseljencev v južni Afriki, 22. veletoč v Južni Ameriki, 25. španske bikoborbe, 26. jezik erencev Bantu v Rodeziji, 27. kaznivno dejanje, 29. žig, 30. razgraneč, 31. pismer, 35. eksplozivno telo, 35. vrsta žabe, 36. gnojnik izpuščaj, tvor, 38. steza, 40. pritrilnica, 42. kratica Rdečega križa.

RESITEV PREJŠNJE KRIŽANKE
Vodoravno: 1. skalp, 6. sokol, 11. bramen, 12. omnibus, 14. Drakon, 15. ksi, 16. pena, 17. rakar, 18. Sovre, 20. dan, 21. etan, 22. polenta, -t, -i, 24. Juanita, 26. gama, 29. sok, 32. mlaka, 33. Sagan, 34. Epir, 36. eta, 37. Modena, 38. retorta, 40. ledina, 41. ladja, 42. start.
Navpično: 39. R(hard) J(akopić).

RADIO

NEDELJA, 14. aprila
8,40 Polke in valčki za prijetno razpoloženje — 9,00 Naša reportaža: »Iz Portoroža: javna oddaja o turizmu« — 13,30 Sosedni kraji in ljudje — 14,00 Glasba po željah — 15,00 Poročila — 15,10 Zabavna glasba, vmes reklame — 15,15 Nedeljsko popoldne domačih pesmi in melodij.

PONEDELJEK, 15. aprila
13,40 Odlomki iz oper — 14,30 Zabavni mozaik — 15,30 »Hrički« poznajte se« in druge popularne pesmi.

TOREK, 16. aprila
13,40 V ritmu z orkestri in ansambli — 14,00 Paleta zabavnih popevk — 14,30 Sola in življenje — 14,50 Riccardo Zandonai: »Romeo e Giulietta« — 15,30 Slovenske narodne pesmi.

SREDA, 17. aprila
13,40 Mala prodajalna plošč — 14,00 S pesmijo po domovini — 14,30 Za odhiti in razvedrilo igrajo in pojo Aime Barelli, Dušan DD, I. Bravodan, Dean Martin, Georges Gatos — 15,30 Carl Friedmann: Slovenska rapsodija — Jovan Urbanac: Z Vzhoda.

ČETRTEK, 18. aprila
13,40 Trile poturili z orkestrom Kurt Edelhagen — 14,00 Glasba po željah — 14,30 Melodije za prijetno popoldne — 15,00 Dnevnik — 15,15 Zabavna glasba, vmes reklame — 15,30 Češke narodne pesmi.

PETEK, 19. aprila
13,40 Poje moški zbor »Mastreechter Stars« — 14,00 Mozaik ritmov — 14,30 Dalmajska promenada — 15,30 Domače aktualnosti — 15,40 Glasbena medigra.

SOBOTA, 20. aprila
13,40 Popevke in ritmi od tu in tam — 14,30 Mali koncert zabavne glasbe — 15,30 Pesmi iz Hrvatskega Zagorja.

Vsak dan razen nedelje ob 7,15 in 7,40 Glasba za dobro jutro, ob 7,30 in 15,00 Poročila.

● Slovenijo je lani obiskalo 2570 naših izseljencev, letos pa pričakujejo še večji obisk slovenskih rojakov iz vseh delov sveta. Na seji glavnega odbora Izseljenske matice so zato razpravljali o tem, kako bi jim pripravili čim boljše bivanje in spoznavanje matične domovine. Letos bo bolj kakor doslej to skrb občin in njenih organizacij. Razen z vprašanji, ki zadevajo staro ekonomsko emigracijo, se je začela Izseljenska matica ukvarjati tudi s »skrbjo za mlajšo emigracijo in z vprašanji, ki jih odpira zakon o amnestiji.

● Skupnost PTT podjetij Slovenije poroča, da je prišlo lani na eno pošto 3.375 prebivalcev. V dostavo pošt je zajetih več kot poldrugi milijon Slovencev, izven nje pa je še približno 68.000 prebivalcev, kar pomeni 4,3%. To so predvsem prebivalci hribovskih vasi ter oddaljenih zaselkov.

KINO

KOPER: 12., 13. in 14. aprila francoski barvni CS film KLEVSKA PRINCESA; 15. in 16. aprila italijanski barvni CS film LJUBIM, LJUBIŠ; 17. aprila ameriški barvni CS film HELENA TROJANSKA; 18. aprila nemški film PROFESOR MAMLOK.

IZOLA: 12. aprila jugoslovanski-barvni CS film DUBROVSKI; 13. in 14. aprila nemški barvni VV film GUSAR; 15. in 16. aprila nemški film PROFESOR MAMLOK; 17. in 18. aprila italijanski barvni CS film LJUBIM, LJUBIŠ.

SKOPJE: 13. aprila jugoslovanski-barvni CS film DUBROVSKI; 14. aprila sovjetski film OTAROVA VDOVA; 15. aprila ameriški barvni CS film HELENA TROJANSKA; 18. aprila ameriški barvni VV film GUSAR.

SMARJE: 13. aprila poljski film PRIDI, OČKA; 14. aprila jugoslovanski-barvni CS film DUBROVSKI; 17. aprila ameriški barvni VV film GUSAR.

SEŽANA: 12. aprila jugoslovanski film NOČNI IZLET; 13. in 14. aprila ameriški CS film CAS ZIVLJENJA IN CAS SMRTI; 16. in 17. aprila madžarski film POD VRSTO; 18. aprila nemški film ZAKON V SENC.

PIVKA: 13. in 14. aprila ameriški barvni CS film PLESALKE; 16. aprila japonski film ŽRTVOVANA DEKLETA.

PRESTRANEK: 14. aprila ameriški barvni film VELIKAN (II. del).

PIRAN: 12. aprila francosko-italijanski film MEGRE NASTAVLJA PAST; 13. in 14. aprila ameriški PV film APARTMAN.

PORTOROŽ: 12. aprila angleški film VELIKO PRAČKOVANJE; 13. aprila francosko-italijanski film MEGRE NASTAVLJA PAST; 14. aprila francoski film POVERJENIK TEH ZENA.

SECOVJE: 13. aprila angleški film VELIKO PRAČKOVANJE; 14. aprila angleški film NI DREVES NA ULICI.

Lev Šejnina:

34

Strogo zaupno

VOHUNSKA ZGODBA IZ II. SVETOVNE VOJNE

»Tovariši!« je začel Petrov slovesno. »Mislim, da bom izrazil naša skupna občutja, če se brez kakršnihkoli fraz in diplomatskih trikov zahvalim tebi, tovariš Leontjov, za tvojo skrb, za tvojo talent in za tvojo dragoceni trud! Tudi od nas, ljudi iz zaledja, prejmi veliki proletarski in ruski hvala!«

»V zadregu me spravljate,« je zardel Bahmetejev. »Zakaj tako svečano?«

»Ne, ne, naš dragi prijatelj,« ga je prekinil Petrov, »od vsakogar po njegovih sposobnostih, vsakomur po njegovem delu. Mi smo preprosti ljudje in to razumemo, brez kakršnega koli onegavljenja. Torej bratje — na dolgo zdravje in na uspehe tovariša Leontjova!...«

Izpraznil je svoj kozarec. Tudi drugi so izpraznili kozarce. Bahmetejev je sedel za mizo še vedno s tistim zbeganim izrazom na obrazu. Leontjov in Sviridov sta ga skrivoma opazovala, ne da bi razumela, kako naj si to tolmačita.

»Tovariš Leontjov,« je spet začel Petrov, »mi se jutri odpravljamo domov. Ali nimate morda tudi vi namena, da bi se vrnili v Moskvo?«

»Kako naj vam rečem,« je dejal Bahmetejev obotavljivo se. »Pravzaprav se tudi jaz že odpravljam... Kdo ve, morda bi res kazalo, da bi skupaj potovali... Bom se razmisllil.«

»Kaj bi razmislljali,« ga je začel spodbujati Petrov. »Potovanje v družbi je bolj veselo in tudi čas hitreje mine. Z eno besedo — odločite se! Le zakaj bi odbili? Dekleti, kaj pa molčita?«

»Tovariš Leontjov, pojdite z nami! Menda res ne mislite odkloniti. Poglejte, prosimo vas, prosimo!« sta zažgoleti.

»Dobro,« se je mahoma odločil Bahmetejev in vstal izza mize. »Dobro, potovali bomo torej skupaj. Obljubim vam!«

Po večerji so goste odvedli v njihove zemljanke. Bahmetejev je pospremil Petrova in njegova tovariša. V zemljankah so jih pričakovali skrbno pripravljene postelje. Bahmetejev je zajezel go-

stom lahko noč in se vrnil k Sviridovu, pri katerem je našel tudi Leontjova.

»Tovariša, moram vama pojasniti svoje ravnanje,« jima je dejal Bahmetejev smehljaje. »Predvsem bi se rad opravičil vama, tovariš Leontjov, da sem si prisvojil vaš priimek. Razumite, ni mi ugajalo, da kaže Petrov svoje zanimanje skoraj samo do vas. Razen tega ne verjamem, da bi mu v štabu fronte povedali, da ste vi tukaj. Ni navada, da bi takšne stvari govorili ljudem, ki z vašim bivanjem nimajo nikakršne zveze. Zaradi tega sem se odločil, da se za vsak primer predstavim namesto vas...«

»In zakaj se vam je zdel sumljiv ravno Petrov?« sta ga hkrati vprašala Leontjov in Sviridov.

»Vama bom takoj razložil...« Povedal jima je, kako se mu je dozevala Petrova ljubezen do domovine preveč naglašena, opazil je, da se je preveč smejal in pri tem nenaravno potresal z glavo, česar ne dela človek, ki se smeji iz srca in je zaradi tega v vseh svojih gibih sproščen. V vsem tem je videl do podrobnosti dodelano igro.

Bahmetejev ju je opozoril tudi na njegov izgovor. Besede je izgovarjal brezhibno, v njih ni bilo čutiti nikakršnega tujega prizvoka, vendar je bila ravno ta brezhibnost sumljiva. Petrov je preveč jasno in razločno izgovarjal vsak posamezen zlog in tudi v tem je bilo čutiti nekakšen napor, točneje povedano — veliko skrb. Tako navadno govore tuji, ki so se dobro naučili rusčine, vendar je zanje rusčina kljub vsemu le tuj jezik.

Bahmetejev ju je opozoril še na komaj opazen duh, ki je rahlo zaudarjal od vodje delegacije. To je bil tisti poseben duh, ki se je z leti vpil v vse pore in ki odlikuje tiste ljudi, ki vsak dan uporabljajo kolonjsko vodo in kadijo z medom prepiran tobak. Ta duh se ni skladal s prostoškim obnašanjem Petrova in z njegovimi izjavami, češ da je stari kovinostregar in »proletarec iz kleti«.

»Vse to so samo sumi. Nazadnje se lahko izkažejo za neupravičene. Zaradi tega sem se tudi odločil, da grem z njimi skupaj do štaba fronte. Tamkaj se bom povezal z Moskvo in, če bo treba tudi z Ivanovsko oblastjo. Če se bom ušel, se bom tega veselil skupaj z vama... Kar se vas tiče, tovariš Leontjov, bi vam rad povedal, da vas bodo do Moskve spremljali moji fantje in vas tamkaj predali iz rok v roke, kakor temu pravimo.«

Sviridov in Leontjov sta ga pozorno poslušala, čeravno se nista strinjala z njegovimi sumničeni. Zazelela sta mu srečno pot.

Med razgovorom se je nad zemljanko razbesnela nevihta. Noč je bila mračna in oblačna. Veter je gnal težke oblake nekam proti

zahodu. Daleč na obzorju je prepiral temo dolg blisk. Zabobnel je grom. Ptice v gozdu so se preplašile in zagnale strašanski vršci. Sviridov, Leontjov in Bahmetejev so stopili iz zemljanke. Po nebu so švigali bliski. Usula se je ploha. Ni bilo mogoče dlje časa tako stati. Sviridov je pobegnil v svojo zemljanko, Bahmetejev in Leontjov pa sta skočila v svojo. Tod sta sedla na klop in jela sanjari. Naposled je Leontjov stresel z glavo in dejal:

»Vidite, kakšen sanjač sem. Se vam ne zdi to smešno?«
»Smešno? Ne, niti najmanj ne,« mu je odvrnil Bahmetejev. »To je celo pametno. Človek mora sanjari! Ljudje, ki sanjarijo, spreminjajo svoje življenje, dosežajo pomembna odkritja, lomijo okove in se gibljejo naprej...«

HIŠICA V SOKOLNIKI

Okrog treh zjutraj je ujeta opazovalna in obveščevalna postaja protiletalske obrambe številka 15 brnenje osamljenega nemškega letala, ki je v veliki višini letelo proti Moskvi. Se v istem hipu so obvestili štab protiletalske obrambe. Čez nekaj časa so isto letalo ujele tudi postaje št. 16, 17, 19 in 20. Nikakršnega dvoma ni bilo: v zraku je letelo sovražno letalo. Morda je hotelo zgolj opazovati ali pa kje na osamljenem kraju odvreči padalec.

V štabu so sklenili, da bodo to letalo »sneli«.

Čez deset minut se je pognalo v zrak lovsko letalo poročnika Morozova. Opazilo je nemško letalo z ustavljenimi motorji. Nemec si je očitno izbral primerno točko, da bi odvrgel tovor ali padalec. Ne da bi okleval, je Morozov napadel. Spustil je dva dolga rafala. Nemec je strmoglavil.

Na kraj, kamor je zgrmelo letalo, je prišel dežurni oficir najbližje vojaške enote in našel ostanke letala, zmrcvarjena trupla letalcev in dveh ljudi v civilnih oblekah. Civilista sta bila gotovo nemška agenta, ki bi jih morali tod odvreči s padali. V žepu enega izmed civilistov so našli beležnico s sumljivimi zapiski. Bili so šifrirani.

Protibveščevalni službi je kasneje uspelo razvozlati uganko. V njej je pisalo tole: »Sokolniki... Zimsko jutro... Smuč... 17... Natalija Mihajlovna...«

Čez nekaj dni je bila v središču pozornosti protibveščevalne službe »pevka lirskih pesmi«, Natalija Mihajlovna Osenina, ki je živel v Sokolnikih, v hišici številka 17. Hišo in bližnjo okolico so ji skrbno opazovali. Med mnogimi obiskovalci te hiše so opazili tud starko z obvezno torbico v rokah — Marijo Sergejevno Zubovo.